

"Forskjellsbehandling eller bra politiarbeid?"

En kvalitativ studie basert på politiets holdninger til etniske
minoriteter

Thomas Evensen

VID vitenskapelige høgskole

Stavanger

Masteroppgave

Master i Interkulturelt arbeid

Antall ord: 23876

13.05.2022

Forord

Det å ferdigstille en masteroppgave har vært en lang og krevende prosess, men du verden hvor mye kunnskap det har gitt meg. Politiets holdninger og behandling av etniske minoriteter har fått mye oppmerksomhet de siste årene og vært selve inspirasjonskilden til dette prosjektet. At jeg har fått muligheten til å forske på et så viktig tema har vært et privilegium.

Først vil jeg takke mine eksepsjonelle medstudenter **Oddrun** og **Synøve**. Deres tilstedeværelse og stå på vilje har vært til inspirasjon og motivasjon gjennom hele studieløpet. Uten dere hadde jeg aldri kommet i mål.

Videre vil jeg rette en stor takk til alle informantene som delte sine private tanker, erfaringer og opplevelser. Det har vært inspirerende og snakke med dere. Bidragene deres vil forhåpentligvis være med å løfte politiets interkulturelle kompetanse i framtiden.

Min veileder **Geir Barlaup** har vært en meget god støttespiller underveis og veiledet meg gjennom krevende deler av studiet. Diskusjonene våre har vært nyttige og du har skapt trygghet og tro på at jeg har vært på rett veg. En stor takk til **Mari-Ann**, **Atle** og **Jan Erik** ved seksjon for internasjonalt politisamarbeid i Politidirektoratet som tok meg under sine vinger og sendte meg på oppdrag rundt om i Europa. Erfaringen fra utlandet har definitivt fått øynene mine opp for hvor viktig interkulturell kompetanse er. Jeg må også rette en stor takk til min fantastiske samboer og motivator **Torill** og mine barn **Isabelle**, **Maria**, **Oliver** og **Sofia** som har hatt tro på meg hele veien.

Det er med stor ydmykhet at jeg endelig kan si meg ferdig. Jeg håper ledere i politiet og i andre aktuelle samfunnsfunksjoner ser relevansen i et slikt prosjekt og at studien bidrar til økt kunnskap. Videre håper jeg prosjektet kan være til nytte for å komplimentere eller belyse annen aktuell forskning.

Molde 12. Mai 2022

Thomas Evensen

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar for seg politiets holdninger til etniske minoriteter og hvilke faktorer som kan påvirke disse holdningene. Masteroppgaven bygger på en kvalitativ studie som tar utgangspunkt i individuelle intervjuer med et utvalg politi som jobber i et politidistrikt på Vestlandet. Intervjuene antas og bidra til å belyse fordommer, ukultur og holdninger som eksisterer i politidistriktet. Det innhentede datamateriale er tolket gjennom et hermeneutisk og fenomenologisk forskningsperspektiv. Gjennom tematisk analyse ble datamaterialet delt opp i tre hovedkategorier.

- Politiets syn på myndighetenes regelverk i forhold til etniske minoriteter
- Politiets syn på etniske minoriteter og kriminalitet
- Politiets holdninger til etniske minoriteter

Hovedkategoriene representerer de spørsmålene som informantene ble stilt under intervjuene og danner utgangspunktet for drøftingene.

- Et viktig forskningsspørsmål er hvordan politiet kan øke sin interkulturelle kompetanse for å forhindre forskjellsbehandling og subkultur.

Studien viser at det er et klart fravær av grunnleggende interkulturell kompetanse i politiet. Manglende flerkulturelle forståelse, frykt for rasismebeskyldninger og medieoppmerksomhet rundt politiets opptreden, ser ut til å gjøre politiet passive i situasjoner der etniske minoriteter er representert. Denne passiviteten handler i all hovedsak om frykt og konsekvenser for å gjøre feil. Videre viser studien at politiets håndhevelse og utførelse bruk av måltall kan føre til at etniske minoriteter blir forskjellsbehandlet og at dette kan gå ut over rettssikkerheten. Vi ser også tegn på at det kan utvikles sub-kulturer i politiet som ubevisst kan ha innvirkning på hvordan politiet møter minoritetene på. Disse sub-kulturene kan imidlertid forebygges med gode holdninger blant ledere og eldre tjenestepersoner, samt etablering av trygge arbeidsmiljø hvor det er rom for å korrigere uønsket adferd. Avslutningsvis har jeg kommet med konkrete anbefalinger for hvordan politiet kan øke den interkulturelle kompetansen blant ansatte i etaten.

Nøkkelord: Interkulturell kompetanse, stereotyper, fordommer, holdninger, kultur, rasisme,

Abstract

This study is about the Norwegian police's attitudes towards ethnic minorities, and which factors that affect police behavior. The master's thesis is based on a qualitative study of individual interviews with six police officers in a police district in the western part of Norway. The interviews will presumably contribute to highlight prejudice, subculture and police attitudes that exist within the police district. The data material is interpreted through a hermeneutic and a phenomenological research perspective. The analysis method was thematic analysis, and the data material was organized into three main categories.

- Police view on the authority's regulations around ethnic minorities
- Police view on ethnic minorities and crime
- Police attitudes towards ethnic minorities

The main categories represent the questions that the informants were asked during the interviews, and forms a starting point for the discussions towards relevant theory.

- One important research question is how the police can increase their intercultural competence in order to prevent discrimination and sub culture.

The study shows that there is a clear absence of basic multicultural competence in the police. The lack of intercultural competence, accusations of racism, and media attention toward police conduct, makes the police passive in situations where ethnic minorities are represented. The reason for the passivity is mainly because the police is afraid of making mistakes, and the consequences that follow. The study also shows that use of target figures can lead to discrimination and further on have consequences for the rule of law. It can develop subcultures within the police that can have an effect on how police perceive ethnic minorities. However, these subcultures can be prevented with good attitudes among leaders and older officials, as well as establishing a safe work environment where correcting unwanted behavior is accepted at all levels.

Finally, I've made recommendations on how the police can establish a better multicultural competence and why this is so important.

Key Words: Multicultural competence, prejudices, stereotypes, attitudes, culture, racism

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Egen bakgrunn og motivasjon for valg av tema.....	2
1.2	Kontekst.....	3
1.3	Teoretiske perspektiver.....	4
1.3.1	Hermeneutikk.....	5
1.3.2	Kommunikasjon.....	8
1.3.3	Fordommer og stereotyper.....	9
1.3.4	Holdninger.....	10
1.3.5	Kultur og subkultur.....	12
1.3.6	Interkulturell kompetanse.....	13
1.3.7	Makt og maktrelasjoner.....	14
1.3.8	Måltall og returnering av utenlandske borgere.....	15
1.4	Metode.....	18
1.4.1	Vitenskapsteori og kvalitativ forskningsmetode.....	18
1.4.2	Rekruttering og utvalg.....	19
1.4.3	Gjennomføring av intervjuene.....	21
1.4.4	Transkribering.....	22
1.4.5	Tematisk analyse.....	23
1.4.6	Reliabilitet.....	25
1.4.7	Validitet.....	26
1.4.8	Generalisering.....	27
1.4.9	Etiske vurderinger.....	27
2	Politiets syn på myndighetenes regelverk.....	29
2.1	Presentasjon og drøfting av funnene.....	29
2.1.1	Kvitteringsordning.....	29
2.1.2	Måltall.....	33
2.1.3	Bort og utvisning.....	35
2.1.4	Schengensamarbeidet.....	38
2.1.5	Forskjellsbehandling og dårligere rettssikkerhet.....	39
2.1.6	Delkonklusjon.....	43
3	Politiets syn på minoriteter og kriminalitet.....	45

3.1	Presentasjon, analyse og drøfting av funnen	45
3.1.1	Fordommer og stereotyper	46
3.1.2	Kultur eller sub-kultur	48
3.1.3	Det rasistiske politiet	51
3.1.4	Tillit, kommunikasjon og interkulturell kompetanse	54
3.1.5	Delkonklusjon	58
4	Politiets holdninger til etniske minoriteter	60
4.1	Presentasjon, analyse og drøfting av funn	60
4.1.1	Bruk av hijab I Politiets.....	60
4.1.2	Holdninger.....	62
4.1.3	Delkonklusjon	65
5	Konklusjoner og anbefalinger	66
	Litteraturliste	70
	Vedlegg 1 - Informasjonsskriv	73
	Vedlegg 2 – Intervjuguide.....	77

1 Innledning

De siste årene har det vært et stort fokus på politiets holdninger og behandling av etniske minoriteter rundt om i verden. Eksempler på dette er drapet på George Floyd i USA og Obiora saken fra Norge. Slike hendelser har skapt store overskrifter i media og fokuset har blant annet vært rettet mot politiets opptreden og behandling av etniske minoriteter. På nasjonalt nivå, har det lenge vært en offentlig debatt om politiets forskjellsbehandling av etniske minoriteter. Delvis på grunn av politiets holdninger, men også på grunn av et regelverk som kan fremstå som strukturell forskjellsbehandling. Det eksisterer liten forskning på politiets holdninger, derimot finnes det mye forskning på hvordan etniske minoriteter føler seg behandlet av politiet. Eksempelvis at unge menn med etnisk minoritetsbakgrunn urettmessig blir stanset og kontrollert av politiet i den vestlige verden (Se e.g. Brunson, 2007; Gau & Brunson, 2015; Pettersson, 2013; Sollund, 2006, 2007a, 2007b; White, 2015).

Randi Solhjell er ansatt som Forsker ved Forskningsavdelingen på Politihøgskolen og Senter for Forskning på Ekstremisme (Universitet i Oslo). Hun har gjennomført en studie som viser at ungdommer med minoritetsungdom blir hyppigere kontrollert av politiet enn etnisk norsk ungdom. (Solhjell et al, 2007, s.10-11). Det er rimelig å tro at man avdekker kriminalitet oftere ved hyppige kontroller. Dermed er det også tenkelig at kriminalstatistikken blir farget når en samfunnsgruppe blir stanset oftere enn andre. Spørsmålet er om disse kontrollene (Police stopps) går ut over rettssikkerheten. For hvis det er slik at mørke blir kontrollert oftere enn hvite, så kan man jo anta at det blir avdekket mer kriminalitet blant de mørke.

Formålet med studien er å belyse hvilke holdninger politiet har til etniske minoriteter og hva som kan påvirke disse holdningene. Fordommer, stereotyper, kultur og regelverk er noen relevante faktorer vi skal se nærmere på for å belyse problemstillingen.

Jeg håper dette prosjektet vil gjøre politiet mer bevisst på egne holdninger, hvorfor disse holdningene eksisterer og hvilke holdningsskapende tiltak som kan bidra til bedre samhandling og kommunikasjon mellom politiet og etniske minoriteter.

Problemstillingen i denne studien er derfor "hvilke holdninger har politiet til etniske minoriteter"?

For å belyse problemstillingen i denne oppgaven, er det på sin plass introdusere begrepet diskurs. Foucault betegner en diskurs som en gruppe av utsagn. Med utsagn så mener han ikke bare teoretiske påstander, men også en hel rekke praksiser som fører til visse typer ytringer. Eksempelvis observasjoner eller eksperimenter. (Thomassen 2006, s. 121). Politiets erfaring kan gjennom diskurser, eksempelvis observasjon, erfaringer og/eller diskusjoner, gi en selektiv form for kunnskap om minoriteter og at kunnskapen kan føre til stigmatisering (Thomassen 2006, s. 185). Det er selve årsaken til forskjellsbehandlingen og hvilke faktorer som ligger bak som jeg ønsker å belyse. Gjennom intervju med seks polititjenestepersoner fra et politidistrikt fra Vestlandet, ønsker jeg å se nærmere på deres holdninger til etniske minoriteter.

Når det i studien blir benyttet etnisk minoritet, så betyr det i denne sammenhengen en ikke etnisk norsk person. I politiet benyttes begrepet "utlending" i omtale av utenlandske borger. Eksempelvis Utlendingsloven, Utlendingsforvaltningen og Utlendingsdirektoratet. For ikke å krenke noen og etter råd fra egen utdanningsinstitusjon, ble jeg oppfordret til å bruke "etnisk minoritet" istedenfor "utlending".

1.1 Egen bakgrunn og motivasjon for valg av tema

Jeg jobber som operativ polititjenestemann i et politidistrikt på Vestlandet. Jeg er derfor en del av det miljøet som jeg forsker på. Som politimann og tidligere offiser i Forsvaret, har jeg over tid opparbeidet meg solid erfaring på det flerkulturelle. I tillegg til flere videre og etterutdanninger innen flerkulturell forståelse og interkulturelt arbeid, har jeg mye erfaring gjennom internasjonal tjeneste i hhv. Afghanistan, Libanon, Italia, Hellas og Spania. Det som har engasjert og motivert meg frem til denne masteroppgaven, er de ulike holdningene til etniske minoriteter som eksisterer rundt om i verden. Denne forskningsoppgaven er imidlertid snevret inn til et politidistrikt på Vestlandet. Politiet er en del av samfunnet og det er derfor relevant og se på hvilke holdninger politiet i dette politidistriktet har til minoritetsgrupper.

På verdensbasis har det blitt et stadig økende fokus på politiets behandling av etniske minoriteter. Som nevnt er George Floyd og Obiora saken hendelser som har fått stor medieoppmerksomhet. Før jeg begynte denne studien fortalte flere kolleger meg at politiyrket er en institusjon hvor man lett utvikler fordommer og stereotyper ovenfor minoritetsgrupper. Manglende kunnskap om grunnleggende kulturforståelse, samt mange oppdrag rundt enkelte nasjonaliteter, var ifølge mine kollegaer årsaken til dette. Det kan også tenkes at mangelfull kommunikasjon mellom minoritetsgrupper og politi kan føre til konflikter. Dette er jo spesielt interessant i forhold til hvilken tilnærming politiet har og hvordan politiet kommuniserer med etniske minoriteter, som igjen kan være en faktor for utfallet i selve oppdragsløsningen.

En motivasjonsfaktor for valg av tema er at jeg som politimann er opptatt av rettferdighet. Jeg ønsker at alle skal behandles likt og at rettssikkerheten til den enkelt borger blir ivarettatt uavhengig nasjonalitet og/ eller hudfarge. I tillegg har jeg erfart hvor viktig kommunikasjon og interkulturell kompetanse er i relasjon med minoriteter. Jeg tenker det er betimelig å si at interkulturell forståelse avler god kommunikasjon og bygger tillit, som igjen er viktig for å løse politiets samfunnsoppdrag på en trygg og effektiv måte.

1.2 Kontekst

Vi lever i ett mer og mer flerkulturelt samfunn, og som mange andre samfunnsaktører, så må også politiet forholde seg til det. Mange har nok en forventning til at politiet skal kunne gripe inn i mange og krevende situasjoner som involverer etniske minoriteter. Det derfor nærliggende å tro at politiet må ha en viss grad av flerkulturell forståelse, slik at man ser sammenhenger og faktorer som er relevante for oppdragsløsningen.

Politiets møte med andre nasjonaliteter kan være vanskelig og komplekst. Imidlertid er min erfaring at disse utfordringene først og fremst handler om manglende forståelse for det flerkulturelle. For å kunne forstå konteksten, så er det etter min mening viktig å ha en grunnleggende forståelse og aksept for at kulturer og religioner er forskjellige, og at enkelte minoriteter kan ha med seg traumer etc. fra hjemlandet. I tillegg kan man jo anta at mennesker med minoritetsbakgrunn syntes det er vanskelig å tilpasse seg livet i Norge. Vi

skal huske på at mange mennesker som migrerer til Norge på mange måter må starte livene sine på nytt. De må lære seg nytt språk, etablere nytt kontaktnettverk og på sikt få seg arbeid. I tillegg har mange etniske minoriteter fortsatt familie i hjemlandet og kanskje ikke ønsker å bo i Norge. Mange nordmenn er kritiske til etniske minoriteter fordi det muligens eksisterer for lite kunnskap om det flerkulturelle. Samtidig vil kanskje noen mene at integreringspolitikken i Norge er god, mens asylpolitikken virker streng. Uansett er det rimelig å anta at det å være en minoritet i Norge kan by på utfordringer.

1.3 Teoretiske perspektiver

I denne studien tar jeg utgangspunkt i teori som omhandler hermeneutikk, kommunikasjon, interkulturell kompetanse, holdninger, fordom og stereotypier, makt og maktrelasjoner samt måltall. Det finnes svært mye litteratur som er aktuell for denne forskningsoppgaven, men det finnes lite forskning som går direkte på politiets holdninger. Det er dette hullet jeg søker å tette gjennom denne studien. Målet er å belyse hvilke holdninger politiet har til etniske minoriteter.

Jeg har funnet god litteratur, men innsnevret litteraturutvalget til teori som er relevant ut i fra en flerkulturell kontekst. Mye av teorien er hentet fra professor Øyvind Dahl's "møter mellom mennesker" (Dahl, 2015, s. 17-194). Boken tar for seg både interkulturell kompetanse, makt og maktrelasjoner, fordommer og stereotypier samt hermeneutikk. Sentral i denne forskningsoppgaven er den tyske filosofen Hans Georg Gadamer's teori om hermeneutiske forståelse og fortolkningsteori (Kjetil Fretheim, s. 17-44). Spesielt er Trippelhermeneutikk et sentralt begrep jeg vil benytte i et hermeneutisk perspektiv, ved å være kritisk til ideologiene rundt de funn jeg gjort. Et dilemma som krever et trippelhermeneutisk perspektiv, er eksempelvis min rolle som forsker, men også min rolle som politikollega med informantene. Jeg kjenner stammespråket og informantene som skal intervjues. Gadamer's teori om den hermeneutiske sirkelen, eller forståelsessirkelen er også sentral for å etablere en bedre forståelse ift. intervjuene og analyseringen av datamaterialet (Dahl, 2015, s. 117).

Forsker Randi Solhjell fra politihøgskolen har gjennomført en studie som viser at ungdommer med minoritetsungdom blir hyppigere kontrollert av politiet enn etnisk norsk ungdom. "Police stops of young ethnic minorities". Faktorer som var avgjørende for disse politikontrollene er ifølge studien, etnesitet, kjønn (menn ble oftere stanset enn kvinner), nabolag (større sjanse å bli stanset i et nabolag med høy andel etniske minoriteter), klesstil, å henge sammen i grupper. (Randi Solhjell et al, 2007, s.10-11). Denne forskningen er viktig fordi den sier noe om minoritetenes perspektiv og hvordan de føler de blir behandlet av politiet. I tillegg vil jeg trekke inn den amerikanske dokumentarfilmen "Crime + punishment, som tar for seg bruk av måltall i USA. Denne vil jeg trekke sammenligninger med opp imot norsk politi sin praksis om antall bort og utvisninger og om denne praksisen har innvirkning på forskjellsbehandling og rettssikkerhet.

1.3.1 Hermeneutikk

Når jeg i denne oppgaven forsøker å forstå politiets holdninger til etniske minoriteter, er hermeneutikken sentral. Hermeneutikk handler først og fremst om hvordan vi fortolker og forstår. Jeg har valgt å se til Hans Georg Gadamer`s teori i denne studien og vil ta for meg hans tre perspektiver: den hermeneutiske sirkel, for-dommer og horisontsammensmelting. Hensikten er å finne sammenheng mellom begrepene og informantenes møter med minoriteter. Jeg vil også belyse problemstillingen i oppgaven ved å ha et trippelhermeneutisk perspektiv der dette er relevant.

Ett hovedtema for hermeneutikken er at en mening kun kan forstås om det settes sammen med helheten (Mats Alvesson & Kaj Skøldberg. 1994, s. 115).

Gadamer sier at vi ser verden gjennom våre egne briller, eller vi tolker våre omgivelser ut fra vår forståelseshorisont (Dahl 2015, s.115). I dette ligger det naturlig at vi ser verden med våre egne øyne og tolker den på bakgrunn av egen erfaring og kunnskap. Det handler om å åpne øynene og se utfordringene eller verden fra en annen vinkel eller horisont. I følge Gadamer så er "Horisonten" en synskrets som omfatter og omslutter alt som er synlig fra et bestemt punkt (Dahl. 2015, s. 117) Dersom vi beveger oss, vil horisontlinjen flyttes, og vi vil kunne oppdage nye ting som ikke var synlig fra vårt første utkikksted (Dahl, 2015, s. 117).

For å forklare dette enklere, så kan vi si at utsikten fra huset jeg bor i er annerledes i første etasje enn den er i andre etasje. Dersom vi våger å flytte oss, ser vi potensielt problemer eller utfordringer fra et annet perspektiv. Derfor mener jeg det er viktig at jeg i et tolkningsperspektiv evner til å gå inn i situasjoner med ett åpent sinn, eller med litt andre briller. Slik kan jeg få innsikt og forståelse fra et informantperspektiv. For det kan tenkes at informantene har et annet syn på etniske minoriteter enn det jeg har. Tord Larsen er på lang veg enig i Gadammers teori gjennom hans utsagn: "vi har evnen til å klatre over egne horisonter og strekke oss inn i andres" (Dahl. 2015, s. 91).

Innføringslitteraturen om vitenskap, viser spesielt til to vitenskapelige hovedretninger. Den ene har røtter i naturvitenskapens tradisjon-i studiet av den fysiske natur, mens den andre har røtter i humanvitenskapens tradisjon-i-studiet av mennesket og menneskeskapte fenomener (Thomassen 2006, s. 44). Mitt utgangspunkt er den humanvitenskapene tradisjon, også kalt hermeneutikk, som er en studie av mennesket og menneskeskapte fenomener (Thomassen 2006. s. 44). For å forsøke å forstå politiets holdninger til minoritetsgrupper, må jeg ha et ønske om å lære. Jeg må være villig til å legge vekk mine stereotypier i intervjusituasjonene, slik at jeg kan etablere en ny forståelse. Det vil neppe være en god arena for læring eller særlig nyttig i forhold til denne studien dersom min forforståelse var uforanderlig! Hvis man derimot går inn i intervjuet med et åpent sinn, et ønske om å lære og samtidig være åpen for å se ting fra et annet perspektiv, ligger forutsetningene for ny kunnskap og bedre forståelse til rette. Vi er inne i kjernen til denne studien, nemlig forståelse og fortolkning.

Hermeneutikk handler om hvordan vi forstår og fortolker situasjoner og videre hvordan vi setter disse i kontekst. I den forbindelse, er det betimelig å gå nærmere inn på begrepet forstå. Hans-Georg Gadamer, mener hermeneutikkens betydning er helt avgjørende som betingelse for forståelse (Thomassen 2006 s. 86). Han mener at all forståelse er strukturert av en ikke bevisst forforståelse, og at det er vår forforståelse som gjør det mulig at vi er i stand til å forstå (Thomassen 2006. s. 44). Jeg hører mange kommentarer og harselering rundt etniske minoriteter internt i politiet, og mener det er rimelig å tro at dette kan skape stereotypier og subkulturer. Disse kommentarene har gitt motivasjon og inspirasjon til denne studien. Jeg er en del av politikulturen og jeg må være bevisst at dette i tolkingen av

datamaterialet. Dersom min forforståelse er at informantene stanser mennesker med minoritetsbakgrunn på gata fordi de er mørke, så er det en stereotypi jeg må være villig til å forandre og legge vekk under intervjuene. Hvis ikke, vil jeg neppe tilegne meg ny kunnskap. For hvordan kan jeg lære og forstå informantene hvis jeg tror jeg sitter med svaret?

Den hermeneutiske sirkelen, eller forståelsessirkelen, er viktig for å skape en helhetlig forståelse og kan forklares ved at vi tolker delene for å forstå helheten (Dahl, 2015, s. 117). Den handler om at vi pendler fram og tilbake mellom deler og helhet for å få en dypere innsikt, enten det dreier seg om en tekst eller objekter, fenomener i vår tilværelse (Dahl, 2015, s. 117). Eksempelvis gjennom en samtale mellom to personer hvor man tar essensen av det det en person sier og setter det sammen til en helhet. Til slutt kan man ha etablert en forståelse, eller ny læring. På den måten er hermeneutikken en kontinuerlig læring. Man går inn i en situasjon, fortolker den og går inn i en ny situasjon, eller som Øyvind Dahl sier, "man setter sammen delene for å forstå helheten" (Dahl, 2015, s. 117).

Dersom to personer med forskjellige perspektiver, eller forståelseshorisonter, evner å tilpasse sine horisonter til hverandre, kan vi få det som Gadamer kaller for horisontsammensmelting. To mennesker forstår hverandre når de har fått sine horisonter smeltet sammen. Her kommer evnen til empati en nøkkel til å forstå at andre kan oppleve verden og livet på andre måter enn oss selv (Dahl, 2015, s. 118). Til sammenligning kan det det være grunn til å anta at viljen til og ikke minst kunnskap om det å forstå er viktig for meg som forsker i denne studien, men også i et politifaglig perspektiv. Jeg vil også ha en fenomenologisk tilnærming i intervjuene fordi informantenes holdninger må anses som fenomener, og fordi fenomenologi i likhet med hermeneutikken handler om fortolkning og forståelse. Fenomenologien setter til side hver forforståelse av et fenomen for å se saken selv slik den mest opprinnelig viser seg. I fenomenologien tar man utgangspunkt i den subjektive opplevelsen, og man antar at realiteten og "sannheten" er slik vi oppfatter den (Thaagard 2028, s. 38). Både fenomenologiske og den hermeneutiske tankegangen er ganske like. Vi erfarer det som møter oss, slik at vi skaffer oss kunnskap, som igjen er en forutsetning for å forstå.

1.3.2 Kommunikasjon

Dahl definerer kommunikasjon som en prosess som innebærer utveksling og fortolkning av tegn og meldinger mellom mennesker (Dahl 2001, s. 64). Videre sier han at interkulturell kommunikasjon er en prosess som innebærer utveksling og fortolkning av tegn og meldinger mellom mennesker som representerer ulike kulturelle fellesskap som er så forskjellige at deres tilskrivning av mening påvirkes (Dahl, 2015, s. 85). Han mener det er et manglende fokus på makt i den faglige litteraturen om interkulturell kommunikasjon (Dahl, 2001, s. 16), og at symmetri og asymmetri mellom de kommuniserende parter kan grense opp imot maktmisbruk. (Dahl 2001, s. 30). Det er grunn til å tro at etniske minoriteter ser på politiet som en institusjon med stor makt og at det dermed er en skjev maktbalanse. Skal kommunikasjon lykkes, så må det fortolkning til og partene må være villige til å kommunisere. Men selv der hvor kommunikasjonen mislykkes så gir også dette mulighet til ny fortolkning. Misforståelser og forvirring kan ifølge Dahl føre til gyldne øyeblikk fordi det kan bety at det foregår en virkelig forhandling om nye meninger (Dahl, 2001, s. 48). Mangel på kommunikasjon kan altså føre til ny forståelse.

Kommunikasjonen kan være utfordrende i møter med etniske minoriteter. Kanskje påvirkes vi av våre stereotyper og fordommer, som igjen kan være en faktor på hvordan disse møtene blir. Det er rimelig å anta at politiet påtreffer etniske minoriteter som er i sårbare eller vanskelige situasjoner. Kompleksiteten rundt dette kan være vanskelig og det kan derfor være fornuftig å ha et bevisst forhold til egne stereotyper og fordommer før man går inn i slike situasjoner. Den klassiske kommunikasjons modellen (Dahl, 2015, s. 57) virker relevant for alt politiarbeid. Jeg skal ikke gå gjennom hele modellen, men essensen er hvor mange forstyrrelser det er eller kan oppstå mellom avsender og mottaker og hvor viktig det er som politi å være bevisst disse forstyrrelsene. Elementer som språk, kroppsspråk, klesdrakt, varme, erfaring, holdning etc, kan føre til at budskapet avsenderen sender, oppfattes helt annerledes hos mottakeren. Dahl har flere eksempler på dette med hvordan non verbal kommunikasjon kan misforstås. (Dahl, 2015, s. 183-185).

1.3.3 Fordommer og stereotypier

Fordommer er forhåndsdommer eller frosne stereotypier som rammer en gruppering, mens stereotypier er kategoriseringer av mennesker eller grupper av mennesker som har et enkelt fellestrekk (Dahl. 2015 s. 66). Den amerikanske journalisten Walter Lippmann, kaller stereotypier for "bilder i våre hoder" (Dahl. 2015. s.67). Eksempel på en stereotypi kan være at "muslimer er terrorister". Et annet eksempel kan være at man forbinder politiet med ærlighet, uniform, blålys, håndjern. På mange måter kan det å sette mennesker i bås forenkle hverdagen vår fordi vi raskere kobler ting sammen, mens på den andre siden kan det føre til forhåndsdomming og holdninger som vanskelig lar seg korrigere.

Forskjellen på fordommer og stereotyper er at stereotypiene er en tro som hele tiden kan forandres, mens fordommer er en holdning som motsetter seg åpenhet for endring.

Fordommene kan være til hjelp i hverdagen vår, men det fremmer trolig ikke kommunikasjon og mellommenneskelig forståelse (Dahl. 2015, s. 69). Selv om stereotypier er vanskelig å forandre, lar det seg gjøre dersom man er bevisst disse. Fordommer derimot er vanskelig å korrigere eller forandre, derav frosne stereotypier. Stereotyper og fordommer kan virke inn på politiets møte med etniske minoriteter. Det er lett å sette grupperinger "i bås" når politiet ofte har negative erfaringer med enkelte nasjonaliteter. Evnen til å korrigere egne stereotypier vil trolig hjelpe politiet til å skape best mulig forutsetninger for en vellykket kommunikasjon. Eksempelvis kan mennesker fra Midtøsten være forbundet med narkotikakriminalitet, mens mennesker fra Balkan ofte forbindes med ruspåvirket kjøring. Det betyr ikke at alle fra midtøsten eller Balkan er kriminelle. Tvert imot har disse nasjonalitetene blitt en viktig del av det norske samfunnet. Men det krever god refleksjon og bevissthet rundt dette slik at fordommer og stereotypier ikke blir førende for politets møte med disse nasjonalitetene. Det vil derfor være nærliggende å tro at forutinntatthet i form av fordom eller stereotypi, vil ha en innvirkning på politiet kommunikasjon med minoritetene.

Nancy Adler sier at stereotyper kan være til hjelp dersom de brukes bevisst. eller skadelige hvis de brukes ubevisst (Dahl, 2015, side 68). Det vil si at vi er oppmerksomme på at de beskriver en gruppenorm og ikke et bestemt individ. Videre sier hun at de kan være til hjelp dersom man er åpen for korrigeringer. Maria Svane tar utgangspunkt i Gadammers bruk av begrepet for-dommer, og benytter den hermeneutiske sirkel som Gadammers hovedpoeng i

sin videre argumentasjon. Hun bruker tese-antitese-syntese for å vise hvordan Gadammers refleksjon så å si kan oversettes til det internasjonale kommunikasjonsfeltet. I møte med det som er annerledes, mener hun at vi som individer bruker våre fordommer til å lage en tese (K. Fretheim, 2011. s.24).

1.3.4 Holdninger

“En holdning er en persons varige positive eller negative vurderinger, emosjonelle følelser, og handlingstilbøyeligheter ovenfor et objekt eller en idé” (Kotler 2013, 162).

Politiet har som hovedoppgave å opprettholde alminnelig orden, forebygge og forhindre straffbare handlinger, og beskytte borgerne og deres lovlydige virksomhet. I tillegg har norsk politi en rekke forvaltningsoppgaver og oppgaver innenfor den sivile rettspleien. Det at politiet har et bredt spekter av oppgaver, er sett som ett av elementene i prinsippet om at politiet skal ha et sivilt preg (Innst. 306 S, sammendrag av politiets oppgaver 2014–2015, punkt 7.)

Det stilles store krav og forventninger til den enkelte polititjenesteperson sine etiske verdier og holdninger. Dette fordi gode holdninger kan øke samfunnets tillit til politiet, og tillit er trolig viktig for å kunne løse samfunnsoppdraget. Holdninger og verdier er også noe politihøgskolen vurderer og selekterer søkerne etter i forbindelse med opptak til politiutdanningen. Det har vært flere tilfeller der svekket tillit til politiet har ført til opptøyer rundt om i verden. Et eksempel som er kjent for mange er George Floyd som ble drept av politiet i USA. Samfunnets tillit til politiet ble kraftig svekket etter denne hendelsen.

Et annen eksempel fra Norge er Obiora saken som er kjent fordi han omkom mens han ble pågrepet av politiet i Norge. Fellestrekkene for begge disse hendelsene er at begge var etniske minoriteter. Drapene skapte en stor debatt om politiets holdninger til etniske minoriteter og bidro på ingen måte til relasjonsbygging mellom politi og minoritetsgrupper. Tvert imot så førte all medieoppmerksomheten til et økt fokus på politiets behandling av minoriteter og samtidig svekket det tilliten til politiet.

Det er på ingen måte min hensikt å tillegge den enkelte polititjenesteperson i disse sakene den subjektive skyld, men det er på det rene at media og samfunnet har et økt fokus på hvordan politiet behandler etniske minoriteter.

Astrid Kaufmann og Geir Kaufmann er begge forfattere og professorer innenfor psykologi. De har laget en modell som illustrerer hvordan holdninger er satt sammen. Denne modellen kalles trekomponentmodellen og beskriver hvordan hhv. kognisjon, emosjon og konasjon innvirker på hvilke holdninger vi har (Kaufmann og Kaufmann 2015, s. 289).

Den første komponenten i trekantmodellen kalles den kognitive komponenten og referer til tankeinnholdet i en holdning. Det handler altså om at tankene våre er en vesentlig faktor som kan påvirke holdningene våre. Et tenkt scenario kan være at politiet skal gjennomføre et avhør med en Afghansk mann. Dersom avhører har et negativt syn på afghanere og tror at alle afghanere er terrorister, så kan disse negative tankene kunne påvirke holdningene våre. Avhører sine negative holdninger til afghaneren kan igjen gjenspeiles i avhøret ved at avhører eksempelvis ikke tror på vedkommende eller at han/hun rett og slett har gjort seg opp en mening vedr. skyldspørsmålet før avhørets start.

Den andre komponenten kalles for den emosjonelle delen og handler om hva man føler. Hvis vi under avhøret føler sinne mot afghanere etter terrorhandlingene i New York 2001, så kan dette komme til uttrykk gjennom antipati. Dette skriver også Kaufmann og Kafumann, men bruker et annet eksempel (Kaufmann 2015, s. 289).

Den tredje komponenten kalles atferds-komponenten og refererer til "personens observerbare atferd overfor holdningsobjektet eller hva personen sier og hevder om sine handlinger" (Kaufmann 2015, s.211). Altså kan avhører sine tanker og følelser, som er beskrevet i komponent 1 og 2, resultere i at den avhørte utlendingen ikke blir tatt på alvor eller ikke blir trodd.

Men holdninger kan også belyses gjennom non- verbal kommunikasjon. Denne formen for kommunikasjon kan for eksempel være å, himle med øynene, riste på hodet, legge armene i kryss osv. Jeg har en rekke ganger opplevd at kolleger har meninger om etniske minoriteter, men at disse uttrykkes non-verbalt. Politiet er godt utdannet innenfor vitne-psykologi og er naturligvis kjent med at non-verbal kommunikasjon og hvor viktig dette er, både i kommunikasjon med mennesker på gata, men spesielt i en avhørssituasjon. Non-verbal kommunikasjon kan ubevisst trolig si noe om hvilke bakenforliggende holdninger vi har til

den vi kommuniserer med. I tillegg kan non-verbal kommunikasjon forsterke det verbale budskapet.

Holdningspolarisering er et begrep og en form for gruppedynamikk som er viktig i forbindelse med politiets holdninger. Fenomenet handler om at ulike holdninger kan bli mer ekstreme. I undersøkelser av holdningspolarisering har man først registrert enkeltmedlemmers holdninger til en bestemt sak, eksempelvis totalforbud mot røyking på badestrender. Så gjennomførte man en gruppediskusjon, for senere å kartlegge holdningene på nytt. Kaufmann og Kaufmann skriver at enkeltindividers holdninger ble mer ekstreme etter gruppediskusjonene og førte til en forsterkning av utgangsholdninger (Kaufmann 2015 s.353). Direkte sammenlignbart er de gruppediskusjonene, eller holdningspolariseringen, som kan forekomme innad i de forskjellige vaktlagene i politiet. Det diskuteres ofte jobbrelaterte temaer og politifolk er engasjerte.

1.3.5 Kultur og subkultur

Thomas Hylland Eriksen sier at kultur er det omskiftelige meningsfellesskapet som gang på gang etableres og forandres når mennesker gjør noe sammen (Eriksen, 1998, s.25). Den danske kommunikasjonsforskeren Marita Svane går enda lenger og sier at kultur er noe den enkelte er og gjør (Marita Svane 2004, s. 380). Svane bygger sitt kulturbegrep på fenomenologien. I fenomenologiske undersøkelser er oppmerksomheten rettet mot verden slik den oppleves og erfares fra observatøren eget perspektiv (Dahl 2015, s. 41). Professor Jesper Sørensen ved Stanford University, sier at en sterk kultur kan sikre stor lojalitet og oppslutning om visse verdier, mål og antagelser blant organisasjonens medlemmer, den letter koordinering og kontroll i bedriften og kan bidra til at alle trekker lasset i samme retning (H. bang. 2019, s. 117). Problemet som jeg vil ta for meg videre i denne oppgaven er om enkeltpersoner i politiet kan utvikle stereotyper som kan ha innvirkning på de ulike kulturene internt i politiet. Det kan i så fall være et problem dersom den sterke kulturen er negativ. Da vil lasset dras mot stupet (H. bang. 2019, s. 117). Spørsmålet som er relevant å stille seg er om det er mulig å endre sub-kultur. Kotter (1995) refererer til sin endringsteori, som sier at større organisasjonsendringer ofte mislykkes fordi organisasjonen ikke opplever

behovet for endring som viktig eller kritisk nok (H. Bang. 2019, s. 142). Lundberg (1985) sier imidlertid at organisasjonen vil være mer mottakelig for kulturell endring når den blir utsatt for stress og press som ikke kan ignoreres og skiller mellom fem typer hendelser som gjør organisasjonen mer mottakelig for kulturendring: Kriser i omgivelsene, muligheter i omgivelsene, kriser forårsaket av organisasjonens ledelse, ekstern revolusjon og intern revolusjon (H. Bang. 2019, s. 142-143). Det er derfor grunn til å tro at det skal mye til for at det blir tatt tak i sub-kultur problematikken. Da må det trolig være etter press eller stress som ikke kan ignoreres. Dette er relevant i et politifaglig perspektiv fordi etaten er bygd opp i seksjoner og vaktlag, der det erfaringsmessig kan oppstå sterke kulturer.

1.3.6 Interkulturell kompetanse

Øyvind Dahl skriver at det å forstå en persons ytring medfører å orientere seg mot den andre å bruke ører, øyne og hjerte, slik at vi kan fange inn det den andre mener å uttrykke. Det medfører at vi må vurdere konteksten i tolkningsprosessen og mobilisere momenter fra vår egen erfaring som kan være relevante for å komme den andre personen i møte (Dahl. 2015, s. 272). Den svenske sosiologen, dr. Jonas Stier beskriver interkulturell kompetanse med begrepene Contents competence (knowing that) og processual competence (knowing how) (Stier. 2003, s. 84). Content competence handler om hva den enkelte vet om sin egen og andres kultur. Eksempelvis språk, klesdrakt, matvaner, religion eller andre ting som kjennetegner den spesifikke kulturen og de ulikhetene som fraviker ens egen kultur. Content competence er ifølge Stier basert på generalisering og stereotypier og vil ikke alene bidra til at individer fungerer optimalt i en flerkulturell kontekst (Stier 2003, s. 84). Processual competence handler om kognitive ferdigheter som gjør at en kan sette seg selv i posisjonen til "den andre". Det å se på seg selv fra en annens ståsted for å kunne forstå hvordan eller hvorfor ens kultur, påvirker ens atferd og handlinger (Stier. 2003, s. 85). Her er Stier inne på det som vi tidligere har omhandlet i hermeneutikken, nemlig forståelseshorisonten.

Erfaring tilsier at økt kontakt mellom ulike etniske grupper ikke nødvendigvis fører til bedre relasjoner og at resultatet til og med kan bli det motsatte (Dahl. 2015, s. 275). Eksempelvis kan vi tenke at en politimann som har etablert negative stereotypier mot afghanere,

ubevisst ser etter tegn som bekrefter disse stereotypiene. Samme mekanisme kan gå andre vegen, slik at begge parter leter etter tegn som oppfyller deres stereotypier og forventninger av hverandre. Dette kan føre til at partene mister respekten for hverandre og at muligheten for en meningsfull kommunikasjon blir mindre (Dahl. 2015, s. 275).

Michael Byram sier det å ha interkulturell kompetanse er å kunne kommunisere med mennesker fra andre land og kulturer ved at en bruker sin kunnskap om interkulturell kommunikasjon (Byram. 1997, s. 70). Han mener at språkkompetanse og kulturell bevissthet er viktige faktorer for å oppnå kommunikasjon. Byram trekker i likhet med Dahl frem at holdninger preger vår atferd og måten vi forholder oss til andre mennesker på. Interkulturell kompetanse handler, i et politifaglig perspektiv, om å forstå hverandre på tvers av kultur, religion og etnisitet. Det gjelder å kommunisere med den vi snakker med og ha et bevisst forhold til de utfordringer som er rettet mot språk og kultur.

1.3.7 Makt og maktrelasjoner

Politiet er en institusjon som har lov til å utøve makt mot landets borgere. Det er viktig at politiet er bevisst denne maktens betydning og at den strekker seg lengre enn den fysiske maktbruken. Den franske idehistorikeren Michel Foucault sier at språkbruken i seg selv er en maktutøvelse (Thomassen. 2006, s. 123). På lik linje er politiets tilstedeværelse i samfunnet, eller det å ta imot mennesker på politihuset, også en form for maktutøvelse. Jeg syntes det er treffende når Foucault sier at er umulig å etablere kunnskap som ikke hviler på et sett med maktstrategier. (Thomassen. 2006, s. 123). Derfor må politiet være bevisst at makten politiet utøver ikke bare er den fysiske makten. Den er også gjeldende når politiet kommuniserer med mennesker, og kommunikasjon er trolig en viktig faktor for å øke den flerkulturelle forståelsen.

Den tyske sosiologen Max Weber definerer makt som "et eller flere menneskers sjanse til å sette gjennom sin egen vilje i det sosial samkvem, og det selv om andre deltagere i det kollektive liv ville gjøre motstand" (M. Weber. 1990, s. 53).

Den norske sosiologen Stein Bråten har innført et begrep han kaller modellmakt. Denne handler om skillet mellom deltagere som er modellsterke (rike på forestillinger) eller

modellsvake (fattige på forestillinger) (Stein Bråten, 1983, s. 25). Bråten har altså utformet en modellmakt teori som belyser den skjevhet som gjør seg gjeldende der den ene parten setter premissene for den virkelighetsforståelsen som skal ligge til grunn for kommunikasjonen (Drønen. 2011, s.42). Dette kan være relevant i forhold til politiets møte med minoritetsgrupper. Politiet har makt og god kunnskap om lover, regler og eksempelvis hvordan byråkratiske prosesser fungerer, mens minoriteter kanskje har lite makt og lite kunnskap om slikt. Det er politiet som har definisjonsmakten og det er betimelig å si at det er en maktforskjell mellom politi og personen man kommuniserer med. Like aktuelt er det å trekke modellmakten inn i en intervju situasjon. Det er på mange måter intervjueren som legger premissene for hvordan hvilken virkelighetsforståelse som skal ligge til grunn for kommunikasjonen.

1.3.8 Måltall og returnering av utenlandske borgere

Mål og resultatstyring har vært det overordnede styringsprinsippet i staten siden slutten av 1980 tallet (St.meld.nr.19, 2009, s. 78). Måling av resultater, eller måltall, er et effektivt verktøy for å måle hva bla. politietaten bruker sine ressurser til, hvordan ressursene blir benyttet og i hvilken grad de forskjellige tiltakene fungerer. Eksempler på dette er antall kontrollerte kjøretøy, antall opprettede anmeldelser og antall bort og utvisninger. Det er det sistnevnte som er aktuelt for denne forskningsoppgaven fordi det er interessant å se om måltall fører til forskjellsbehandling og videre om måltall kan være problematisk for rettssikkerheten til den enkelte. Med retur menes bort og utvisning av utenlandske borgere fra Norge, retur av Dubliner/trygt tredjeland, samt retur grunnet avslag på asyl. Måltallet er satt av politidirektoratet på oppdrag fra regjeringen og er relevant for denne forskningsoppgaven fordi det kan si noe om hvilken holdning og kultur som etableres i politiet. I tillegg er det nærliggende å tro at et økt fokus på måltall kan føre til en overkontroll av etniske minoriteter.

Jf. politiet.no ble det i 2021 tvangsreturnert 18 791 personer, hvorav 91 prosent (17 013) av disse ble ilagt bortvisningsvedtak med hjemmel i midlertidig lov om innreiserestriksjoner for utlendinger av hensyn til folkehelsen. Økingen i returer fra 2020 til 2021 er på 87 prosent.

18 518 av de 18 791 returnerte (i underkant av 99 prosent) er å finne i kategorien bort- og utviste. Totalt 1663 personer ble ilagt én eller flere straffereaksjoner og uttransportert i 2021.

Av de uttransporterte straffede var 21 prosent borgere av Polen, 20 prosent av Romania og 15 prosent av Sverige. Drøyt 98 prosent av alle returnerte straffede er i kategorien bort- og utviste. Av nasjonaliteter, ble det i 2021 returnert flest borgere av Sverige (3217), Polen, (2411), Litauen (1616), Romania (1440), Tyskland (1207), USA (644), Danmark (532), Latvia (517), Nederland (428) og Syria (358).

Av destinasjoner, ble det i fjor returnert flest til Sverige (10 867), Polen (1363), Danmark (1278), Litauen (660), Romania (603), Tyskland (589), Nederland (453), Latvia (351), Storbritannia (300) og Spania (228). (Politiet.no. Elektronisk. Hentet 27.04.22)

Faktorer som har innvirkning på disse måtallene, er bla. verdenssituasjonen, antall flyktninger som Norge tar imot og kriminalitetsbildet i Europa. Verdenssituasjonen er eksempelvis de konflikter som rundt om i verden, eller andre kriser slik som Covid 19-pandemien. Et tiltak som politidistriktene har iverksatt for å nå måtallene for antall tvangsreturer, er etableringen av egne grense og utlendingsseksjoner. Det er politiet ved grense og utlendingsseksjonene som jobber konkret med tvangsreturene i hvert politidistrikt, men det er utlendingsdirektoratet som har den forvaltningsmessige myndigheten i disse sakene.

Meningene om måltall er mange, men i andre land har temaet vært satt på agendaen. I USA har utfordringene rundt måltall, eller "*police quotas*", blitt belyst bla. gjennom den prisvinnende dokumentaren *Crime and Punishment*. Dokumentaren har fokus på hvordan politiet i New York, på individnivå, ble målt på antall arresterte pr. mnd. Dette førte til en belønning for de som klarte måltallet og negative konsekvenser for de som ikke klarte det. Jakten på å nå måtallene førte videre til en rekke ureglementerte arrestasjoner. Dessverre var det uskyldige ikke-etniske amerikanske borger i New York som var gruppen av mennesker som ble utsatt for disse arrestasjonene.

Police Quotas er forbudt i flere stater i Usa. Blant annet Illinois, Louisiana, West Virginia. Utah og Texas mm. I New York er Police Quoas forbudt fordi det medfører en rekke utfordringer som blir beskrevet i avsnittet under. Shaun Ossey-Owusu skriver i en artikkel at:

Police quotas are formal and informal measures that require police officers to issue a particular number of citations or make a certain number of arrests. Although law enforcement leadership typically denies implementing quotas, courts, legislators, and officers have all confirmed the existence of this practice and linked it to odious criminal justice problems such as racial profiling, policing for profit, and overcriminalization. These problems have led legislators in many states to implement statutory prohibitions on quotas.... Legal scholars typically overlook police quotas, subsume them within other categories (e.g., broken windows policing), or give pat acknowledgment of their existence without explaining how they work (Ossei-Owusu, 2021, S. 529).

I Lousiana blir hva som faller inn under forbudet mot Police Quotas beskrevet på en god måte:

(LA. STAT. ANN. § 40:2401.1 (West, Westlaw through 2020 2d Extraordinary Sess.)

No municipality or any police department . . . shall establish or maintain, formally or informally, a plan to evaluate, promote, compensate, or discipline a law enforcement officer on the basis of the officer making a predetermined or specified number of any type or combination of types of arrests or require or suggest to a law enforcement officer, that the law enforcement officer is required or expected to make a predetermined or specified number of any type or combination of types of arrests within a specified period (Ossei-Owusu, 2021, S. 599).

Måltall og Police Quotas virker å ha likhetstrekk. Derfor er det interessant å sammenligne praksisen i USA med det norske måltallsystemet.

1.4 Metode

Den opprinnelige betydningen av ordet metode er "veien til målet" (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 140). Kapitlet handler om hvordan jeg skal komme meg til målet og hvilken metode jeg skal benytte på veien dit. Jeg vil gjøre rede for og begrunne de metodiske valgene jeg har tatt i denne forskningsoppgaven, forklare mitt valg av metode og beskrive hvordan jeg gjennomførte intervjuene. Videre vil jeg forklare hvordan jeg samlet inn og lagret data, samt hvordan den innhentede dataen ble transkribert og analysert

1.4.1 Vitenskapsteori og kvalitativ forskningsmetode

I denne forskningsoppgaven ønsker jeg å undersøke hvilke holdninger politiet har til minoritetsgrupper. For å finne svar på denne problemstillingen er det viktig at informantutvalget mitt er basert på ansatte i politiet som daglig møter mennesker med utenlandsk bakgrunn i tjenesten. Videre har det vært av stor betydning at jeg faktisk forstår informantenes holdninger og de bakenforliggende årsakene til disse holdningene. For å belyse hver enkelt informant sine opplevelser og erfaringer rundt temaet, benyttet jeg individuelle intervju som hovedgrunnlag til datainnsamling og analyse.

I følge Johannessen et.al. (2011) og Ryen (2002) er det problemstillingen som er retningsgivende for valg av metode, og som avgjør hvor vellykket forskningsprosjektet er. Jeg har derfor valgt en kvalitativ forskningsmetode med en hermeneutisk og fenomenologisk tilnærming. Karakteristisk for kvalitativ metode er at vi søker en forståelse av sosiale fenomener, enten ved nær kontakt med deltakere i felten eller ved intervju eller observasjon (Thaagard. 2018 s. 15). Det hadde vært spennende og relevant og observert hver enkelt politi-tjenesteperson i deres møte med etniske minoriteter i felten eller kun observert i forbindelse med avhør eller forebyggende arbeid, men dette blir etter min mening for overflatisk og ville trolig ikke ha gitt meg den forståelsen jeg trenger for å besvare problemstillingen. Jeg ønsker å forstå holdningene og ikke forklare dem.

Jeg har valgt å bruke en kvalitativ forskningsmetode fordi en kvantitativ metode neppe vil kunne gi en like god forståelse av informantenes holdninger som jeg ønsker. Typisk for kvantitativ metode er at det måler data i form av tall eller andre mengdetermer og at

informasjonen som blir innhentet gjerne blir analysert ved hjelp av statistikk. En kvantitativ metode vil eksempelvis svare på hvor mange politi som har stanset etniske minoriteter kun fordi de er mørke i huden, hvor mange som har blitt kalt rasist, hvor mange av hvert kjønn osv. Det er data som kan hentes i statistikk og det skal slett ikke denne oppgaven handle om. Denzin & Lincoln fremhever at begrepet kvalitativ innebærer å fremheve prosesser og mening som ikke kan måles i kvantitet eller frekvens (Thaagard 2018, s.15).

1.4.2 Rekruttering og utvalg

Forskningsoppgaven har utgangspunkt i et politidistrikt på Vestlandet. I rekrutteringsplanleggingen fokuserte jeg derfor på at utvalget måtte representerte politimannskaper som er i førstelinje, altså tjenestepersoner som jobber ute blant folk. Det ville vært interessant og inkludert etterforskere og andre med lignende funksjoner i dette utvalget, men dette valgte jeg å ikke gjøre fordi etterforskerne i stor grad kun sitter med sakskomplekset og ikke førstehåndsmøtet med etniske minoriteter.

Rekrutteringen ble gjennomført ved at jeg sendte en felles mail til aktuelle seksjonsledere i politidistriktet. I denne mailen la jeg ved informasjon om prosjektet (informasjonsskriv), samt samtykkeerklæring. Seksjonslederne videresendte denne mailen til sine respektive mannskaper som igjen tok kontakt med meg dersom de ønsket å delta i prosjektet. Innledningsvis var det noe utfordrende å få god respons fra enkelte tjenestesteder. En av seksjonslederen spurte meg derfor om han/hun kunne håndplukke informanter til prosjektet. Dette hadde gjort rekrutteringsarbeidet langt enklere, men samtidig kunne det by på metodiske utfordringer. Det at ledere anbefaler eller velger ut kandidater til prosjektet kan føre til et metodisk problem ved at lederne bevisst eller ubevisst plukker ut de som representerer seksjonen best (Repstad 2007). Det hadde også gjort det lettere for meg dersom utvalget av informanter bestod av politifolk som jeg visste hadde et utfordrende syn på etniske minoriteter. Selv om forskeren står fritt til å velge informanter selv, så valgte jeg informanter som var motiverte og som meldte seg frivillig til prosjektet. Dette fordi en bestemt utvelgelse av informanter kan styres av ulike motiver og i tillegg være et forsøk på å styre forskningen i en viss retning. Hammersley og Atkinson (1996). Det skal uansett nevnes

at mangel på god respons i starten trolig skyldes at forespørselen om å delta i prosjektet ble sendt ut midt i sommerferien og at responsen etter ferien var god.

De som ønsket å delta, fikk en ny gjennomgang av informasjonsskrivet på intervjudagen. Jeg presiserte at deltagelse var frivillig og la spesielt vekt på at fokus på personvern var svært viktig for meg som forsker. Alle informantene ble informert om prosjektets formål, hensikt og hvordan informasjonen ble behandlet underveis. Utvalget av informanter har ulik ansiennitet og kompetanse. Alle har utdanning på minimum bachelor nivå og flere har etter og videreutdanning. I utvelgelsen av informanter ønsket jeg i utgangspunktet de med minimum 3 års ansiennitet, men dette kriteriet valgte jeg bort fordi det er interessant å få et innblikk i holdningene til nyutdannede så vel som de med lenger erfaring. Utvalget består av nyutdannede og erfarne polititjenestepersoner. Ledere er representert og begge kjønn er representert.

Det var rundt femten personer som ønsket å delta i prosjektet. Av disse femten interesserte, satt jeg til slutt igjen med seks personer. Jeg la tre kriterier til grunn for utvelgelsen av informanter:

1. Jeg ønsket informanter fra alle de største byene i politidistriktet
2. Jeg ønsket en jevn fordeling i forhold til ansiennitet.
3. Jeg ønsket en fordeling på kjønn.

Utfordringene som jeg etterhvert utover i prosjektet begynte å reflektere over, var at de med dårligst holdninger, ikke nødvendigvis var de som meldte seg som informanter. Dette ble også påpekt av informantene under intervjuene. Derfor er funnene i denne studien ikke generalisert og ikke nødvendigvis representativt for politiet som etat. Flere informanter sa at deres motivasjon for å delta i prosjektet er å skape økt bevissthet i politiet rundt dette med holdninger til etniske minoriteter. Videre påpekte informantene at temaet er svært viktig i dagens flerkulturelle samfunn og at det har vært flere uheldige episoder hvor politiet har fått negativ medieoppmerksomhet.

1.4.3 Gjennomføring av intervjuene

I denne studien benyttet jeg meg av kvalitative semi-strukturerte intervjuer. Et semistrukturert intervju søker etter beskrivelser fra intervjupersonens livsverden og særlig fortolkning av mening med fenomenene som blir beskrevet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46). Med livsverden menes informantens levde hverdagsverden. Jeg ønsket å etablere en forståelse av informantens holdninger til etniske minoriteter. Derfor var valgt jeg en fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming. I følge Merleau-Ponty (1962), dreier fenomenologi seg om å beskrive det gitte så presist som mulig, snarere enn å forklare og analysere (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). Fenomenologien tar utgangspunkt i den subjektive opplevelsen og søker å oppnå en forståelse av den dypere meningen i enkeltpersoners erfaringer (Thaagard, 2018, s. 36), og det var nettopp den dypere meningen jeg søkte etter.

Det var flere utfordringer knyttet til selve intervjuet. Informantene ble intervjuet i arbeidstiden, noe som ved et tilfelle førte til at intervjuet måtte avbrytes grunnet akutte oppdrag. En annen utfordring var konfidensialiteten til informantene. Derfor ble informantene oppfordret til ikke å snakke om sin deltakelse i prosjektet. Intervjuene ble definert som møtevirksomhet uten forklaring hva møtene handlet om.

I intervjusituasjonen var jeg bevisst at min rolle som intervjuer og kollega kunne være et dilemma. En potensiell utfordring som jeg identifiserte før intervjuene, var at informantene ikke ville være ærlige, eller holde tilbake egne meninger på grunn av kollegaperspektivet. En annen utfordring kunne være at min fortolkning av innhentet data, kunne bli farget av min rolle som politimann. Jeg kjenner jo den interne kulturen og stammespråket som benyttes. Det kan være problematisk i en intervjusituasjon dersom jeg som forsker har opparbeidet meg negative fordommer til etniske minoriteter gjennom politiet. Gadamer kritiseres nettopp for å ha for stor tillitt til teksten som skal fortolkes, eller for liten tillit til denne teksten (Drønen, 2011, s. 38). Trippelhermeneutikken kommer her inn som et viktig begrep for å være kritisk til egen tolkning. Mats Alvesson og Kaj Skoldberg sier at trippelhermeneutikken "innebefatter den kritiske tolkningen av de prosesser som på ulike måter påvirker så vel undersøkingssubjektets som forskerens måte fritt tolke sin situasjon

respektive undersøkingsestimater" (Alvesson & Skoldberg. 1994, s. 221). Gjennom refleksjon rundt min rolle som forsker, har jeg hele tiden hatt et kritisk fokus på det som kan påvirke meg som forsker og min fortolkning av data, samt det som kan påvirke informantene.

1.4.4 Transkribering

Å transkribere betyr å transformere, skifte fra en form til en annen. Transkripsjoner er oversettelser fra talespråk til skriftspråk (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 205).

Jeg valgte å dokumentere mine intervju med lydopptaker. Dette fordi jeg ville konsentrere meg mer om selve intervjuet og dens dynamikk. Ved bruk av lydopptaker poengterer Kvale & Brinkmann at man får registrert ordbruk, tonefall, pauser etc. slik at vi som intervjuere kan gå tilbake å lytte til dette senere (Kvale & Brinkmann 2015 s. 205).

Selve transkriberingen var en formidabel jobb. Etter at jeg var ferdig med intervjuene hadde jeg over 10 timer datamateriale på lydfiler som ble til nesten 70 A4 sider med tekstmateriale. Jeg hadde hele veien et stort fokus på at informantene og personene som ble nevnt i intervjuet skulle forbli anonyme. Ord og uttrykk som kunne gjenkjenne informanter eller andre personer ble fjernet fra transkriberingen. Kvale & Brinkmann sier at det er viktig å beskytte konfidensialiteten til informanten og personene som nevnes i intervjuet (Kvale & Brinkmann 2015, s. 213). Lydopptakene ble transkribert så ordrett som mulig. Informantenes uttalelser markerte jeg med kursiv i anførselstegn, mens mine uttalelser eller spørsmål står med vanlig skrift. Informantene er fra et politidistrikt på Vestlandet men arbeidsstedet til den enkelte er til enhver tid holdt skjult eller utelatt fra transkriberingen. Informantens navn ble erstattet med en tallkode mellom 1-6, mens arbeidsplass ble kodet med en farge. Intervjuene ble dokumentert på lydopptaker som ble lagret i et låst rom på en av politidistriktets politistasjon. På den måten ble personvernet og det etiske rundt transkriberingen ivaretatt.

Jeg har vært opptatt av å få fram informantenes faktiske mening i de forskjellige uttalelsene slik at transkripsjonenes pålitelighet og gyldighet er korrekt. Spørsmålene jeg har stilt informantene har vært like og de har vært foretatt på nær sagt identiske lokaler på politistasjoner rundt om i distriktet.

1.4.5 Tematisk analyse

Da alle intervjuene var gjennomført og transkribert var det viktig å få systematisert og analysert den store mengden med datamateriale jeg hadde. For meg handler analysen av datamaterialet om å bryte ned datamaterialet man har til noe enkelt og forståelig for så å systematisere dette. Systematisering av teksten er en nødvendig forutsetning for å benytte databehandling i kvalitative analyser (Thagaard 2013, s.151). Jeg valgte å benytte tematisk analyse i min masteroppgave fordi den er enkel å bruke for oss som ikke har gjort kvalitativ dataanalyse før. Tematisk analyse er heller ikke bundet til et bestemt teoretisk rammeverk, noe som gjør metoden friere å bruke rent teoretisk. Kritikken mot tematisk analyse legger vekt på utfordringene ved å vurdere temaene løsrevet fra den konteksten utsnittene av data opprinnelig ble presentert i (Thagaard. 2013, s.171).

Formålet med tematisk analyse er å gå i dybden på de forskjellige temaene for så å sammenligne data fra informantene, slik at jeg får en dypere forståelse innenfor hvert tema (Thagaard 2013, s.171). Virginia Braun og Victoria Clarke har gjort tematisk analyse forståelig og håndgripelig for de fleste. De har utarbeidet en modell hvor de har delt opp tematisk analyse i seks faser (Braun & Clarke, 2006.) Det er denne modellen jeg har benyttet meg av i analysearbeidet.

Fase en handler om at forskeren setter seg godt inn i det innsamlede datamaterialet. Fasen startet allerede etter intervjuene, men spesielt under transkriberingen. Jeg leste transkriberingen flere ganger samtidig som jeg skrev stikkord for å finne aktuelle likheter, ulikheter og/eller mønstre. Dette førte til at jeg fikk god oversikt over datamaterialet.

I fase to så startet jeg med kodingen av datamaterialet i den hensikt å systematisere og organisere de transkriberte tekstene. Dette gjorde jeg ved å kode sitater, uttalelser og aktuelle tema med forskjellige fargekoder. Eksempelvis kodet jeg alle uttalelser om hva informantene tenkte om Hijab i politiet med gult. På den måten fikk jeg kategorisert og systematisert både temaet men også de enkelte uttalelsene. Videre laget jeg egne Word dokument for den enkelte fargekoden, slik at det i var enkelt å søke opp alt som omhandlet eksempelvis Hijab. Under kodingsarbeidet, valgte jeg å lytte til Braun og Clarke. De påpeker

viktigheten med å kode så mange temaer som mulig på dette stadiet, fordi det er for tidlig å si hvilket tema som kan bli relevant på et senere tidspunkt (2006.)

I fase tre, søkte jeg etter å finne aktuelle temaer. Etter at jeg var ferdig med fargekoding og systematisering av datamaterialet i fase to, fant jeg i denne fasen forskjellige tema og kategoriserte så datamaterialet ut ifra fargekoder og søkeord. Jeg brukte kontorveggen hjemme til å henge opp utskrift av tekst med de aktuelle fargekodene, slik at tekstene som hørte sammen under samme tema ble samlet. Eksempelvis var det flere av informantene som sa at det forekommer en del intern humor blant politifolk på bekostning av utlendinger. Slik informasjon ble først kodet og så kategorisert under samme tema i fase tre. Informasjon som jeg ikke fant interessant, systematiserte jeg under eget tema og lagret i eget Word dokument i tilfelle det skulle bli aktuelt å bruke informasjonen senere i analysearbeidet.

I fjerde fase gikk jeg gjennom de aktuelle temaene jeg hadde funnet i forrige fase og testet om de fortsatt var aktuelle. Videre så jeg på om det kodede datamaterialet passet inn under de forskjellige temaene. Braun og Clarke sier at i denne fasen er et tema ikke er et tema dersom temaene går for mye inn i hverandre (2006). Noen tema ble i denne fasen slått sammen men ingen ble fjernet. I denne fasen fant jeg også mønstre i datamaterialet og kontrollerte om de riktige kodene var plassert under riktig tema. Eksempelvis kontrollerte jeg at alle uttalelser eller sitater ang. hijab, var kodet med gult og under temaet hijab i politiet.

I femte fase startet jeg med å definere og å navngi temaene. I følge Braun og Clarke (2006) dreier dette seg om at forskeren jobber med å identifisere hva hvert enkelt tema handler om og hvilke aspekter de ulike temaene tar for seg. Dette gjorde jeg ved å skrive konkret hva det enkelte temaet handler om og videre påse at det aktuelle temaet er relevant opp imot forskningsoppgavens problemstilling.

I fase seks skrev jeg selve analyserapporten. Utfordringen i denne fasen var å finne og problemstillinger og overskrifter på de temaene som jeg hadde utarbeidet og systematisert i analysearbeidet. Jeg valgte å bruke de temaene som jeg syntes var mest relevante for min

masteroppgave og lagde overskrifter deretter. Eksempelvis var det mange av informantene som hadde mange og utfyllende tanker rundt dette med hijab i politiet, og det var derfor naturlig for meg å bruke det som et eget tema.

1.4.6 Reliabilitet

Gjennom denne studien, har jeg vært opptatt av forskningsresultatene skal være troverdige og pålitelige. Et annet ord for troverdighet og pålitelighet i et forskningsvitenskapelig perspektiv, er reliabilitet. Begrepet reliabilitet angir om undersøkelsen viser den virkelige situasjonen. Eksempelvis om resultatene av undersøkelsene blir de samme dersom undersøkelsen tas på en annen dag eller av en annen forsker. Thaagard forklarer at reliabilitet er innarbeidet i kvantitativ forskning, og refererer i utgangpunktet til spørsmålet om en annen forsker som anvender de samme metodene, vil komme frem til de samme resultatene (Thaagard. 2018, s. 187). For å styrke reliabiliteten i denne studien har jeg tilstrebet å holde forskningen gjennomsigtig. Dette har jeg gjort ved å beskrive hvordan jeg vil analysere innhentet data gjennom tematisk analyse. En problemstilling opp imot reliabilitet var min relasjon til informantene og om dette kunne ha innvirkning på tolking og analysering av det samlede datamaterialet. Dette løste seg selv fordi ingen informanter hadde noe mer eller mindre relasjon til meg som person. Gjennom intervjuprosessen og tolkningen av data hadde jeg et bevisst og reflektert forhold til min rolle som forsker, men også som politikollega,

Under intervjuene har jeg hatt et stort fokus på å følge min egen intervjustil og den samme intervjuteknikken. Kvale og Brinkmann (2009, s. 276), poengterer at ledende spørsmål som ikke er en del av intervjuteknikken, kan påvirke svarene. Derfor har jeg unnlatt å stille ledende spørsmål og ikke kommet med egne meninger under intervjuene. Jeg tilstrebet å gjennomføre intervjuene på tilnærmede like lokaler. Fortrinnsvis bespisningslokaler der informantene normalt ikke påvirkes av ytre faktorer. Eksempelvis ville et intervju i avhørsrom kunne påvirke en informant fordi informanten kan assosiere et avhørsrom med noe stressende. Under intervjuene stilte jeg alltid oppfølgingsspørsmål rundt det

informanten hadde fortalt om. Deretter oppsummerte jeg det informanten hadde sagt slik at jeg under transkriberingen var sikker på hva informanten mente.

1.4.7 Validitet

I vanlige ordbøker blir validitet definert som en uttalelss sannhet, riktighet og styrke. Validitet i samfunnsvitenskapen, dreiser seg om hvor vidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke (Kvale & Brinkmann 2009. s. 276). Det vil si at det vi har undersøkt, må kontrolleres. Miles og Huberman fremhever at det ikke finnes noen ufeilbarlige regler for hvordan validitet skal etableres i den kvalitative forskningen. Deres innfallsvinkel går ut på å analysere kildene til potensielle skjevheter som kan ugyldiggjøre kvalitative observasjoner og fortolkninger (Kvale & Brinkmann 2009. s. 279). En utfordring i denne studien er at jeg er en del av det miljøet jeg forsker på, noe også Thaagard poengterer. Den forståelsen vi utvikler i løpet av prosjektet, preges av om vi har en tilknytning til det miljøet vi studerer (Thaagard. 2018, s. 190). Dette kan være problematisk fordi vi utvikler tolkninger av de fenomenene vi studerer, både i relasjon til nye kunnskaper, men også til egne erfaringer (Thaagard. 2018, s. 190). Det kan bli som en selvoppfyllende profeti ved at jeg leter etter de svarene jeg antar er riktig og overser resten. Dette har jeg imidlertid vært bevisst på, gjennom god refleksjon og en kritisk tilnærming til innsamlet data. Her har tolkning gjennom et trippelhermeneutisk perspektiv vært sentral.

Informantene har fått samme forutsetninger til å stille til intervju, men en utfordring er jo helt klart bakgrunnen og erfaringen den enkelt har med seg. Jeg tilstrebet derfor en god kontaktetablering hvor jeg var tydelig på at personvernet var et fokusområde og at informantenes mening/uttalelse aldri ville bli gjenkjent i forskningsoppgaven. Jeg var spent på informantenes ærlighet ved potensielt vanskelige spørsmål, men jeg opplevde hver og en som troverdige i sine intervjuer. Gjennom denne kvalitative forskningsmetoden føler jeg at undersøkelsene har gitt meg gyldig, vitenskapelig kunnskap.

1.4.8 Generalisering

Overførbarhet handler om hvordan den forståelsen vi har komme frem til, kan være relevant i en større sammenheng (Thaagard.2018, s. 200). Denne studien tar utgangspunkt i seks polititjenestepersoner som arbeider i et politidistrikt på Vestlandet. Selv om studien kan gi relevante og interessante funn, er den nødvendigvis ikke representativ for hele politi-Norge. Allikevel kan funnene i denne studien være relevante i andre sammenhenger. Eksempelvis andre forskningsprosjekt. Forskeren argumenterer for at den forståelsen han eller hun har kommet fram til, også kan være relevant i andre sammenhenger (Thaagard. 2018, s. 194).

1.4.9 Etske vurderinger

Etikk kommer av det greske ordet *etos*, som betyr karakter, og det ble oversatt til det latinske *mores* (derav ordet moral), som også betyr karakter, skikk eller vane (J. Annas. 2001, s. 485-487).

Det har vært flere forskningsetiske utfordringer knyttet til dette prosjektet. Eisner og Peshkin sier at Informert samtykke, fortrolighet, konsekvenser og forskerens rolle er de 4 områdene rundt etikk som tradisjonelt diskuteres for forskere (Kvale & Brinkmann 2015, 2. 102). Det er også disse 4 områdene jeg har identifisert som relevante i min studie. Jeg har tilstrebet å ivareta informantenes personvern og anonymitet slik at deltakelse i prosjektet ikke ville ha innvirkning på egen integritet eller karrieremuligheter i politietaten. Under prosessen med rekruttering av informanter fikk alle vedlagt et informasjonsskriv der det framkom at prosjektet er frivillig, at de når som helst kunne trekke seg og at deltagelse er basert på informert samtykke. Et etisk dilemma som det har vært mye fokus på er min rolle som forsker og at jeg er en del av det miljøet jeg forsker på. Dette har jeg poengtert tidligere i oppgaven. Det kan også være andre etiske dilemmaer i forbindelse med et kvalitativt forskningsintervju. På den ene siden er det et ønske fra forskeren om å tilegne seg mest mulig kunnskap og informasjon, mens på den annen side må man ta etiske hensyn ovenfor informanten. Det var flere interessante funn jeg måtte utelate fra intervjurundene for å ivareta informantenes anonymitet.

Flere informanter var skeptiske til å delta i studien fordi man formelt sett ikke var helt anonym. Skepsisen bunner i at negativ informasjon om eget politidistrikt kan virke lite

karrierefremmende. En stor utfordring var derfor å ufarliggjøre intervjuene og være tydelig på ivaretagelse av personvernet, slik at informantene "turte" å komme med tilsynelatende ærlige svar, tanker og betraktninger. Informantene ble under rekrutteringsprosessen, med oppfølging i forkant av intervjurundene, informert om bakgrunnen for forskningsoppgaven, hva innhentet datamateriale skal brukes til, at deltakelse er frivillig og at prosjektet er underlagt felleseuropeiske personvernregler.

I informasjonsskrivet ble alle kandidater bla. informert om at alle opplysningene vill bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. At det kun er forsker som tilgang til datainformasjon og at all informasjon blir lagret på kryptert/låst telefon i låst rom på en politistasjon. At informantene, gjennom informert samtykke, blir gitt informasjon om hva det innebærer for den enkelte å delta på studien. At deltagelse i prosjektet er frivillig og at informanten når somhelst kan trekke seg.

2 Politiets syn på myndighetenes regelverk

2.1 Presentasjon og drøfting av funnene

I denne drøftelsen ser vi nærmere på hvilke tanker informantene har til noen av myndighetenes regelverk og ordninger som er relevante for etniske minoriteter. Jeg har ikke hatt som ambisjon å gå i dybden på hver enkelt lov og regel, men istedenfor forsøkt å etablere en forståelse for hva informantene tenker. De jeg har snevret meg inn til er informantenes syn på den nye kvitteringsordningen som er innført i Oslo, Politiets bruk av måltall i forhold til bort og utvisninger av utenlandske borgere og Schengen-samarbeidet. Videre har jeg sett om disse regelverkene kan være føre til forskjellsbehandling og om det går ut over rettssikkerheten til den enkelte.

2.1.1 Kvitteringsordning

Politiet i Norge kan kreve identitetsdokument etter straffelovens paragraf 162 om alminnelig ID-kontroll i de tilfellene det er saklig grunn til det. Det samme gjelder etter utlendingslovens paragraf 21, som skal brukes i kontroll av antatte utlendingers lovlige opphold på territoriet. Utfordringene med kontroll etter utlendingsloven §21, er at enkelte utlendinger, spesielt ungdom med minoritetsbakgrunn, føler seg overkontrollert og stigmatisert på grunn av hudfarge. Det er jo slik at mange med minoritetsbakgrunn er født og oppvokst i Norge og snakker den bredeste dialekten. Det er med andre ord vanskelig å bedømme på folks utseende om de er utenlandske eller nordmenn. Med dette som bakteppe, så har byrådsleder i Oslo, Raymond Johansen, initiert et prøveprosjekt i Oslo. Prosjektet går ut på å prøve ut et kvitteringsordningssystem for å hindre stigmatisering.

Når politiet prioriterer saker med utlendingsloven som virkemiddel, kan det bidra til skjev kontroll- og ressursbruk i politiet. Kontrollen utvides når kontroll av "den krimmigrante andre" angir suksess på måloppnåelse for godt politiarbeid. Spesielt gjelder dette når målstyring fremmer kvantitet fremfor kvalitet. (Hammer, Daniel, Helene O.L Gundhus og Nora Sveaas 2020, s. 264-265). Det kan være nærliggende å to at dette er relevant også for hvilke holdninger politiet skaper til minoritetsgrupper.

Det at politiet vektlegger kriminalitetsforebygging basert på statsborgerskap, til forskjell fra eksempelvis alvorlighetsgrad eller omfang av en kriminalitetstype, kan samtidig bidra til økt diskriminering og stigmatisering av sårbare minoriteter (Gundhus & Franko, 2016; Gundhus, 2020). Her anvendes nettopp skjønnet til å velge ut potensielle krimmigranter på gaten. Forskning på stopp og sjekk av visse samfunnsgrupper og enkeltmennesker viser at dette kan oppleves som urettferdig og som forskjellsbehandling hos personen som kontrolleres. Videre viser studier at politiets skjerpede fokus på spesifikke grupper i samfunnet ofte resulterer i et svekket tillitsforhold mellom politi og publikum, og et redusert ønske om å samarbeide med politiet (Bradford, Murphy & Jackson, 2014). Forskning viser også at det har minimal effekt som kriminalitetsbekjempelse (Tiratelli, Quinton & Bradford, 2018). Stortinget har bedt regjeringen om å gjennomføre en pilotordning i Oslo med teknisk løsning for sikring av notoritet for personkontroller som politiet foretar, dersom den som blir kontrollert vil la seg registrere. Ordningen skal innebære at den som blir stoppet kan motta en bekreftelse på kontrollen. Oslo-byrådet fikk i 2019 i oppgave å arbeide opp mot staten om å få innføre et forsøksprosjekt med kvitteringsordning i Oslo-politiet. I 2022 ble pilotprosjektet innført i Oslo (Vårt land - Oslo tester ny metode mot etnisk profilering: Kvittering når politiet stopper deg 03.12.21).

Lederen i Organisasjonen, offentlig diskriminering (OMOD), Aki De Leon, har arbeidet for en kvitteringsordning i 28 år. I en artikkel i Vårt land fra 03.12 2021, sier han at han er glad for at myndighetene anerkjenner at det er på tide med andre tiltak og at dialog ikke fungerer så bra. Etnisk profilering er diskriminering fra en nasjonal institusjon som skal beskytte deg. Mange av de tusen ungdommene jeg har snakket med gjennom årene har en kollektiv angst for politiet. Det er verken bra for politiet eller samfunnet (Vårt land - Oslo tester ny metode mot etnisk profilering: Kvittering når politiet stopper deg 03.12.21).

Derimot sier leder i Politiets Fellesforbund, Sigve Bolstad, at en kvitteringsordning som dette kan være med på å vanskeliggjøre helt nødvendige politioppdrag, uten at vi helt kan se hva en får igjen for det. Vi har verdens best utdannete politi, og politiet har et stort fokus på at kontroll av personer skal foretas etter hjemler i politiloven eller utlendingsloven, ikke på

bakgrunn av hudfarge. Vi mener derfor det er viktigere med tillitsskapende tiltak som forebyggende arbeid og tilstedeværelse, sier Bolstad (Politiets fellesforbund - En kvitteringsordning er ikke løsningen. 22.09.21).

I april 2021 fattet Diskrimineringsnemnda et vedtak hvor den konkluderte med at et av Juristforbundets medlemmer hadde blitt ulovlig diskriminert av politiet på grunn av etnisitet, skriver Hallvard Øren og Isis Sunniva de Leon i Juristforbundets inkluderings- og mangfolds utvalg (*Juristen – etnisk diskriminering i Norge må stoppes. 28.06.2021*).

Saken:

"I perioden 2015–2020 ble klageren stoppet i politikontroll til sammen ti ganger. Ingen av kontrollene avdekket forhold som politiet fant grunnlag for å følge opp. Diskrimineringsnemnda la til grunn at klageren hadde blitt stoppet langt oftere enn befolkningen ellers og at begrunnelsen for dette var hans etnisitet. Ettersom denne forskjellsbehandlingen verken hadde et saklig formål eller var forholdsmessig overfor klageren, konkluderte nemnda med at politiet hadde utsatt klageren for diskriminering".

I et vedtak fra en diskriminerings sak datert 13.april 2021, ble det fastslått at Trøndelag politidistrikt hadde diskriminert en ung mann med minoritetsbakgrunn ved å stanse ham uforholdsmessig mange ganger på grunn av sin etnisitet. Nemnda la også til grunn at politiet i Trøndelag erkjente forskjellsbehandling på grunn av etnisitet

"Nemnda finner etter dette at Trøndelag politidistrikt bryter forbudet mot diskriminering på grunn av etnisitet, ved de hyppige kontrollene A utsettes for" (Diskrimineringsnemnda, sak 20/175. 13.april 2021).

I likhet med flertallet av informantene i denne forskningsoppgaven, sier også diskrimineringsnemnda og politiet i Trøndelag at det forekommer forskjellsbehandling i norsk politi. Etter nemndas mening er klageren utvilsomt stoppet i politikontroll langt oftere enn det som er tilfelle for befolkningen for øvrig. Det påpekes at kun et fåtall av kontrollene er loggført i politiets operativsystem. (PO). Dette er problematisk fordi det svekker selve notoriteten på det politiet driver med. Samtidig er det viktig at den kontrollerte kan vise til

den aktuelle kontrollen i ettertid. Selv om kvitteringsordningen for ennå ikke har kommet til Vestlandet, er den trolig aktuell også her. Imidlertid ser vi en klar tendens til at informantene er motstandere av en slik ordning. Det påpekes at kvitteringsordningen kan være med å undergrave politiets rolle i samfunnet, samtidig som enkelte kriminelle kan gå fri fordi de unngår kontroll ved å vise frem dokumentasjon på at de tidligere er blitt stanset. Flere antyder at en slik ordning kan gjøre politiet passive i frykt for å gjøre feil. Dessuten finnes det allerede et loggføringssystem der alle kontroller blir registrert. (Politiets operativsystem). Informant D syntes at kvitteringsordningen er en lettvinnt løsning fordi ordningen kan misbrukes.

"Enkelte kan unngå kontroll fra politiet ved å vise frem en kvittering". Dessuten har politiet allerede PO (Politioperativt system), der alt politiet foretar seg blir loggført. Jeg har forståelse at folk kan føle seg stigmatisert, men politiet kan ikke havne i en situasjon hvor vi blir redd for å gjøre jobben vår. Politiet er det norske maktapparatet og hvis ikke vi skal tørre å gjøre jobben, hvem skal gjøre den da? Hvis det skjer noe dramatisk så får jo politiet kritikk for at vi ikke har gjort noe. En slik kvitteringsordning vil jo bare føre til at politiet blir mer passiv fordi vi ikke tør å kontrollere".

Informant F syntes også at en slik ordning høres merkelig ut og at en kvitteringsordning vil føre til at terskelen for å stanse en med minoritetsbakgrunn blir større.

"En utenlandsk kriminell vil i større grad kunne unngå å bli kontrollert. Utlendingen kan bare vise kvitteringen og dermed være ferdig med kontrollen. Kvitteringen blir da nærmest et frikort. Dessuten blir jo alt politiet gjør registrert i vår politilogg".

Det er også slik at politiet ønsker å jobbe mer kunnskapsbasert. Utlendingsfeltet er et fag som i det i liten grad blir undervist i på politihøgskolen. Selv om utlendingsfeltet har fått en prioritet i politidistriktene, er det innenfor å si at det er et fagfelt som krever kontinuitet og erfaring for å ha kunnskap om. Informant A etterlyser en mer kunnskapsbasert tilnærming når det gjelder kontroll av etniske minoriteter, men det kan være utfordrende når man ikke har kompetanse på fagfeltet.

"Vi må bli flinkere til å tenke over hvorfor vi stanser minoriteter. Jeg føler vi i politiet i min by er en veldig homogen gruppe og at det kan bidra til at vi ser annerledes på

utlendinger. Jeg tror at dersom vi hadde hatt en med minoritetsbakgrunn i politiet så ville vi kommet tettere på det utenlandske miljøet i byen og gitt politiet mer kunnskap om andre kulturer".

Informanten er inne på et interessant tema som også blir belyst av flere gjennom denne forskningsoppgaven. Nemlig det at politietaten er en alt for homogen gruppe, og at mer mangfold kan gi "innpass" eller en lettere kontakt og forståelse med minoritetsgrupper. Samtidig sier en informant at det er forståelig at man ønsker en slik kvitteringsordning, men at det kan medføre ytterligere usikkerhet rundt utlendingskontrollene.

"Det igjen fører til at politiet vil vegre seg til å ta kontakt med utlendingene. Jeg håper ikke at dette blir noe av, for jeg er imot det. Hvis regjeringen beslutter en kvitteringsordning, så sier dem indirekte at politiet ikke gjør en god jobb og ikke har gode etiske verdier. Dersom politiet kan bruke litt mer tid til å forklare hvorfor utlendingen blir stanset, så er det en riktig veg å gå. Dessuten har vi jo politiets operasjonslogg (PO), der alt blir loggført. Jeg tror alle politifolk er sterkt imot at dette blir innført".

Det fremkommer tydelig at informantene er imot en kvitteringsordning fordi en slik ordning kan undergrave politiets rolle i samfunnet og igjen bidra til at potensielle utenlandske kriminelle unngår å bli kontrollert. Men det kan også være rimelig å tenke at en kvitteringsordning kan forhindre overkontroll og videre forebygge stigmatisering og marginalisering.

2.1.2 Måltall

Når vi snakker om at politiet blir målt på antall utenlandske borgere som blir returnert til hjemlandet, er det rimelig å kalle selve utførelsen av utlendingskontrollene for strukturell forskjellsbehandling. Det er neppe norske menn og kvinner som blir stanset i utlendingskontroller og derfor er det trolig kun en gruppe, altså minoritetene, som blir utsatt for dette. Ottar Brox tar opp utfordringene ved strukturell forskjellsbehandling og skriver at de som praktiserer et diskriminerende regelverk, lett kan komme til å utvikle holdninger og virkelighetsoppfatninger som legitimerer diskriminering (O. Brox. 2003, s. 15). Dette er

interessant når det er rimelig å anta at politiet, i det minste ut i fra de kontrollertes perspektiv, håndhever et diskriminerende regelverk. Bronx skriver at personer som forvalter systemet, ender opp med å legitimere sine handlinger som sanne og riktige. Det blir som en selvoppfyllende profeti. Han skriver videre at det er en viss smittefare for at føringer som formes på individnivå, kan endre holdninger på individnivå (Båtnes & Egden. S. 157).

Et flertall informantene er positive til at politiet arbeider etter måltallprinsippet og at dette først og fremst går på hva personen har gjort og ikke på etnisitet. Måltallene er med på å styre virksomheten i riktig retning og det vanker skryt om måltallene blir nådd. Samtidig ser vi at måltall kan føre til forskjellsbehandling. Informant D sier at måltallene er en konsekvens av styring fra ledelsen som ikke går på person men på etnisitet.

"Det handler om å produsere saker på utlendinger også få de ut. Med måten politiet bedriver utlendingskontroller på, samt bort/og utvisninger, mener jeg vi ser en tendens til en strukturell forskjellsbehandling. Det er neppe noen etniske nordmenn som blir stanset i en utlendingskontroll, noe som i seg selv er en forskjellsbehandling".

Informant B sier at fokus på måltall påvirker forholdet mellom politiet og etniske minoriteter i negativ retning, men at måltall trolig er nødvendighet.

"Jeg leste en artikkel i avisen i dag om at 10 bevæpna politi kastet ut en barnefamilie fra en leilighet i Oslo. Det er jo et uttrykk for en holdning som befolkningen i Norge tror at politiet har. Vi utfører jo bare oppdrag som vi blir pålagt" og forholdet mellom politi og minoriteter blir ikke bedre av slike hendelser".

Informant A tenker ikke på måltallene i det daglige, men ønsker å utvise kriminelle utlendinger uavhengig om det finnes måltall eller ei.

"Jeg kjenner ikke til hvilke måltall politidistriktet jobber med, men jeg vil tro at uansett om måltallene forsvinner eller ikke, så vil jo fortsatt fokuset være at den kriminelle utlendingen er en dårlig greie. Han ønsker vi å opprette straffesak på og få han utvist. Vi ønsker jo å utvise selv om det ikke er måltall. Det er jo den beskjedne som kommer til oss på vakta, at det skal opprettes straffesak, ikke at vi mangler to

måltall. Det kan være bevisst, for vi er ikke kjent med noen måltall på vakta og det er heller ikke noe jeg tenker på".

Informant F mener at dette med måltall er vanskelig, men at det er noe vi trenger. Imidlertid sier informanten at måltall kan føre til at kontrollhyppigheten ovenfor utlendingene blir større, som igjen kan føre til forskjellsbehandling. Samtidig påpekes det at det finnes andre måter å gripe utfordringene på og at forskjellsbehandlingen kan gå ut over rettssikkerheten til den enkelte.

"Det er litt som å pågripe en utlending kun fordi vi trenger en utvisning. At politiet har innført måltall på mye av virksomheten, er litt av utfordringene i politiet akkurat nå. Vi blir veldig styrt av selve måltallet men ikke det som ligger bak. Det går nok ut over kommunikasjonen med utlendingene. Fokuset blir for mye på tallene og ikke på årsaken til eksempelvis utvisningene. Det syntes jeg er vanskelig".

Informant E sier at han har lang erfaring med å pågripe utlendinger etter måltallprinsippet.

"Da jeg var ung i tjenesten og jobbet i et annet politidistrikt, var vi ramme på å stoppe utlendinger. Vi lette, kontrollerte og søkte opp utlendinger fordi det var en gulrot i andre enden. Fant vi en utlending som var etterlyst eller skulle uttransportertes, så fikk vi være med på transporten. Det gikk sport i dette og motivasjonen var jo å få være med på selve uttransporteringen. Dette var en periode som var ganske heftig altså og da snakker vi fra 2003-2006. Hvordan det i det aktuelle politidistriktet i dag vet jeg ikke, men jeg har ikke erfart at det har vært en slik jakt på utlendinger i mitt nåværende politidistrikt".

2.1.3 Bort og utvisning

Bort og utvisning av utenlandske borgere henger i stor grad sammen med politiets måltall som er beskrevet tidligere i denne studien. Flertallet av informantene er positive til utvisningsregelverket vi har i Norge, men at det er utfordrende at enkelte kriminelle har for sterkt beskyttelsesvern enn andre. Et eksempel på dette er mennesker med minoritetsbakgrunn som er gjengangere rundt narkotikakriminalitet, men som på grunn av

tilhørighet (tid bodd i Norge) ikke lar seg returnere. Informant A sier at det veldig trygt og godt å være kriminell i Norge, men at også god integrering kan være vel så forebyggende som returnering.

"Det store spørsmålet er hvordan vi skal få slutt på kriminalitet. Hvordan skal vi klare å integrere en syrer slik at han ikke blir kriminell. Det er der vi må starte. Det er en utopi at vi klarer å berge alle med å gi de et norskkurs og et truckførersertifikat også går det bra. De har med så mye hjemmefra som gjør at det er mot alle odds at de skal komme seg på rett spor. Vi har jo en ung utenlandsk rusmisbruker som nylig har kommet til byen. Han sier selv at han har en kriminell løpebane og ruset seg i mange år i hjemlandet. Det å tenke at han skal komme til Norge og bli en lovlydig borger, er en utopi".

Studien viser at integrering er trolig en viktig faktor for å få etniske minoriteter vekk fra kriminaliteten. Tone Horntvedt skriver imidlertid at integreringspolitikken vi driver med i landet minner mye om en assimileringsspolitikk (T. Horntvedt, s. 221). Det betyr at samfunnet har en forventning om at minoriteter som kommer til Norge må innrette seg etter norske lover og regler og nærmest skal «fornorske» seg. Her kan det være relevant å trekke paralleller til politiets måltall parameter.

Vi ser en tendens til måltall er et viktig styringsverktøy for å dra virksomheten i riktig retning. Imidlertid kan måltall føre til en svekkelse av etniske minoriteter sin rettssikkerhet. Dette fordi politiet kan velge å fokusere på aktuelle utvisningskandidater og opprette straffesaker på disse dersom vilkårene er til stede, mens personer som det ikke er mulig å returnere, ikke blir gitt det samme fokuset og heller ikke blir anmeldt for noe en utvisningskandidat ville blitt anmeldt for. Dette er problematisk fordi likhetsprinsippet tilsier at alle skal behandles likt, noe man ikke blir dersom lovverket praktiseres forskjellig. Det er alvorlighetsgraden, altså strafferammen i lovbruddet og personens tilknytning til Norge som er avgjørende for hvor vidt en person utvises eller ei. Men måltall kan også ha en forebyggende effekt fordi man fjerner problemet fra samfunnet ved å utvise personen.

Forskning viser at fokus på enkelte grupper i samfunnet har minimal effekt som kriminalitetsbekjempelse (Tiratelli, Quinton & Bradford, 2018). Det kan være problematisk når måltallene er styrende fordi det kan tenkes at man legger vekk eller ikke prioriterer de personene det ikke er mulig å returnere, og heller fokuserer på de man kan oppnå måltall på. Granér og Kronkvist (2014, s. 74) påpeker også dette og sier at når kvantitative mål overskygger de kvalitative, vil det være en risiko for at man hemmer kvalitativ utvikling av arbeidet.

Enkelte stater i Usa har forbudt måltall, eller "Police Quotas", som det heter i Amerika. I 2018 ble det laget en dokumentarfilm av regissør Stephen MAING (Crime + Punishment, 2018). Den handler om hvordan politiet i New York ble målt på antall arrestasjoner, og hvilke konsekvenser det fikk for den enkelte dersom man ikke nådde måltallet. Etter at dokumentaren ble sluppet, ble det stilt spørsmål rundt rettssikkerhet til borgerne av New York. Spesielt etniske minoriteter sin rettssikkerhet, for det var gjerne disse som ble urettmessig arrestert. I dag er det i enkelte stater i USA ulovlig å benytte seg av måltall, eller Police Quotas, mye takket være avsløringene som fremkom i dokumentaren. Jeg har i forbindelse med denne forskningsoppgaven vært i kontakt med regissør Stephen Maing, som bekrefter at det finnes en egen lov som forbyr slike måltall.

Vi ser visse likheter med politidistriktenes måltall i Norge og Police Quotas i USA. Den store forskjellen er imidlertid at det ikke pågripes uskyldige mennesker med minoritetsbakgrunn i Norge, slik som det tidligere ble praktisert i USA. Informant C har hørt en podkast om den saken i NY og mener måltall og Police Quotas kan sammenlignes, men at Norge ikke utviser uskyldige folk. I USA arresterte de tilfeldige mørke for å nå måltallet.

"Problemet i USA er jo at de kun gikk etter mørke unge menn fordi det liksom var de som gjorde kriminaliteten. Dette er jo svært stygt. Så er spørsmålet hva som er hensikten bak måltallene? Hva hvis vi ikke har måltall? Vil det bli større eller mindre kriminalitet? Når det gjelder heder og ære, så er det ingen i politiet som gir deg skryt bortsett fra de som står deg nære.. Men jeg har hørt at dersom man ikke tok fanger ilt. vakten i PU, så var man ikke så flink. Så vi har jo det slik i Norge også".

Informant C sier at dersom norsk politi skulle drive slik som i USA, så ville det gått ut over rettssikkerheten.

*"Det er jo ikke slik at vi går og plukker enkeltfolk fra gata og konstruerer saker".
men det er likheter. Det får ikke noen konsekvenser for oss dersom man ikke klarer
måltallene, bortsett at vi må jobbe med samme bemanning senere. Motivasjonen er
mer at vi kan jobbe med det vi ønsker selv. Altså frihet til å jobbe med det vi vil".*

2.1.4 Schengensamarbeidet

Schengen-samarbeidet bygger på en konvensjon for et styrket samarbeid om kontroll av de felles ytre Schengengrensene, visumregler, et styrket politisamarbeid og rettslig samarbeid (Regjeringen.no. 2018, Schengen og Dublin-samarbeidet, elektronisk).

Norge deltar også i de deler av EUs retursamarbeid som er Schengen-relevant. Det arbeides blant annet om å legge til rette for et bedre samarbeid mellom Schengen-landene i tilknytning til uttransport av tredjelandborgere, herunder samarbeid om fellesflygninger for retur av personer uten lovlig opphold i Schengen-området (Regjeringen.no. 2018, Schengen og Dublin-samarbeidet, elektronisk). Det er et klart flertall til at informantene ser på Schengen-samarbeidet som problematisk. Ulempen med samarbeidet er at åpne genser bidrar til grensekryssende kriminalitet innenfor Schengen-grensen. kriminalitet fordi det er åpne grenser, fri flyt og mer bevegelse på tvers av grensene.

Informant D sier at det nok er enklere for en Schengenborger å spre kriminalitet enn for mennesker som kommer utenfor Schengen. Dette fordi det ikke er noe intern grensekontroll i Schengen, mens de sistnevnte blir kontrollert på grensen. Informanten tror ikke Schengen-samarbeidet har så stor betydning for folk som bor på Vestlandet.

"Klart, du kan finne smugling og grad av menneskehandel innad i Schengen, men jeg tror ikke det er noe problem her. Men dersom eksempelvis det kommer narkotika inn i Schengen, så kan den være her på Vestlandet også".

Selv om Schengen-samarbeidet kan føre til at det er enklere å bedrive kriminalitet på tvers av landegrenser, er Norge trolig avhengige av arbeidskraft fra andre Schengen-land for å gå rundt.

Informant E har tidligere jobbet på Østlandet og sier det virker som det er langt mindre grensekryssende kriminalitet, (mobile vinningskriminelle) nå enn tidligere.

"Da jeg jobbet på Østlandet tidlig på 2000 tallet, hadde vi mye utfordringer med mobile vinningskriminelle fra Øst-Europa. De kom nok i utgangspunktet til Norge for å handle billige varer, men i tillegg tok de seg inn i private boliger og stjal pc`er og prosjektører som de omsatte i hjemlandet. Det var så ille en periode at politiet hadde en egen prosjektgruppe som hadde som oppgave å stanse denne kriminaliteten. Jeg har opplevd det i denne byen også, men da har de vært enda mer rettet mot klokker og gullsmedbutikker og litt mer aggressiv fremgangsmåte. Kriminaliteten har nok endret seg de senere årene. Nå føler jeg det ikke er så mye problem med mobile vinningskriminelle lenger. Det kan jo være fordi Schengen-samarbeidet fungerer bra".

Informant C mener Schengen-samarbeidet ikke er positivt for kriminalitetsbildet i Norge, men trekker frem det positive politisamarbeidet mellom de forskjellige schengenlandene og det økte fokuset på Schengen yttergrense.

"For kriminalitetsbildet sin del så er Schengen-samarbeidet «very bad» fordi du kan reise hvor du vil i Schengen uten å bli kontrollert. Ingen sjekker hvor du skal eller hvor du oppholder deg.. Hvis du først har kommet inn i Schengen, så er det enkelt å bedrive kriminalitet. Du kan reise på tvers av landegrenser med narkotika, tjuvgods og penger. Det er det som er bildet mitt. Schengen-samarbeidet er dårlig ift. kriminalitetsbildet".

2.1.5 Forskjellsbehandling og dårligere rettssikkerhet

Når vi vet at politiet jobber målstyrt etter måltall, så er det rimelig å tenke at fokuset blir å klare måltallet. Det er relevant å ta opp forskjellsbehandling og hvor vidt rettssikkerheten blir svekket under dette kapitlet, fordi måltall og forskjellsbehandling henger sammen. Informantene tenker ikke på disse måltallene til daglig, med mindre man jobber som leder eller på seksjon for grense og utlendingskontroll. Og det er nettopp seksjon for operativ utlendingskontroll som i praksis blir målt på antall bort og utvisninger, men det følger gjerne med en klapp på skulderen dersom man bidrar i en utvisningssak. Informantene mener at

fokuset på måltallet kan føre til en forskjellsbehandling bla. fordi man bortprioriterer de sakene hvor den kriminelle ikke kan utvises. Det finnes ingen entydig undersøkelse som omhandler forskjellsbehandling av etniske minoriteter. Torbjørn Skardhammer skriver imidlertid i en vitenskapelig artikkel publisert i NSfK's 59. Research Seminar, at det kan være det skal mindre til for at en person med utenlandsk utseende blir ført for retten (T. Skardhamar i NFK's 59, S.14). Videre sier han at innvandrere er overrepresentert i norsk kriminalstatistikk, men at Innvandrere fra Norden, Europa og Nord-Amerika er underrepresentert (T. Skardhamar i NFK's 59, S.15).

Randi Solhjell peker på noen grunner til hvorfor unge mennesker føler de blir stanset og kontrollert oftere av politiet. (R.Solhjell, 2018 s. 352). Det første er klesstil, spesielt om man går med "gangsterlignende" klær. Det andre er dersom man er samlet i gjenger på offentlige steder, slik som på kjøpesentre. Det tredje er etnisitet som i seg selv ble sett på som mistenkelig. Det fjerde er spesifikke nabolag der unge mennesker bodde. Det femte så spilte kjønn en rolle og at unge menn oftere ble stanset av politiet enn unge kvinner. Selv om disse funnene er basert på hva etnisk minoritetsungdom føler, så skriver Solhjell at det sammenfaller godt med andre studier. Eksempelvis at politiet bruke politiblikket, som ifølge Liv Finstad (2006) betyr at politiet er trent til å se etter hva som er annerledes (Solhjell, 2018 s. 352). Politiblikket er et blikk som leter etter en bestemt type mennesker (L. Finstad, 2013, s. 115). Politiet lærer seg gjennom erfaring hvilke mennesker som er interessante for politiet, hvem som skiller seg ut. Politiblikket er et viktig redskap for å oppdage kriminalitet, men det kan også føre til en skjev sosial kontroll ved at eksempelvis etniske minoriteter oftere blir stanset enn etniske norske. Det er nettopp denne forskjellsbehandlingen som bla. har ført til forlaget om kvitteringsordning for stans av utlendinger. Desto oftere en person med minoritetsbakgrunn blir kontrollert, jo større er sannsynligheten for å avdekke avvik eller kriminalitet. En slik overkontroll er stigmatiserende, og politiets innsats risikerer å reproducere en klasse av utstøtte kriminelle (L. Finstad, 2013, s. 127).

For å unngå at minoritetene opplever forskjellsbehandling, er det trolig viktig at politiet argumenterer for hvorfor de blir kontrollert. Informant D tror at måltall kan føre til

forskjellsbehandling og videre påvirke rettssikkerheten til den enkelte, men sier at de som er her lovlig må se nytten av å bli kontrollert.

"Vi kan nok få litt tunnelsyn i forhold til det å finne lovbrudd for å få en utvisning. Jeg har et godt eksempel på det. Da jeg var student, var veilederen min og jeg på trafikk kontroll rett før jul for å nå måltallene våre og for å gjøre det bedre enn de andre vaktlagene. Da ble det jo slik at vi skrev på det vi vanligvis ikke ville skrevet på for å gjøre det best og få flest tall før året var omme. Da blir det jo forskjellsbehandling. Det ble bare komisk hele greia. Det er ikke slik vi skal holde på. Juridisk sett så er det nok rett, men etisk sett er det helt feil".

"For å bygge sak på en utlending så er det ofte nulltoleranse på å skrive anmeldelser på disse. Det er nok positivt for samfunnet å få tatt disse, men etisk sett så blir dette feil fordi andre ikke blir behandlet på samme måte. Det har altså blitt sagt at vi skal opprette saker på disse for å få en utvisning, men det er jo det som er dilemmaet. Et lovbrudd er et lovbrudd og alle skal behandles likt".

Informant B sier at politiet forskjellersbehandler mennesker med minoritetsbakgrunn og at dette kan gå ut over rettssikkerheten til den enkelte.

"Ja, vi skal jo behandle alle likt, men det gjør vi aldri. Det er en fin tanke men, en veldig naiv tanke. Vi har jo noen gamle kjenninger, enten narkomane eller alkoholikere. Det hender disse folka kommer i bråk eller slåsskamper innad i miljøet, men vi anmelder jo de sjelden for det. Vi tar heller de aktuelle med i politibilen og kjører de hjem. Hadde det vært utlendinger som hadde det sikkert blitt 3 anmeldelser for det samme forholdet. Det er realiteten, men det er jo en forskjellsbehandling som ikke får politiet til å se bra ut".

Informant F mener at måltall er problematisk for rettssikkerheten til den enkelte og at terskelen for å produsere en straffesak mot en utlending er mindre enn mot en nordmann.

"Sånn sett er det ikke likhet for loven fordi en annen person ikke nødvendigvis ville bli anmeldt for det samme lovbruddet".

Informant F opplever at etniske minoriteter blir stanset oftere av politiet.

"Ikke fordi de er utlendinger men fordi de er kriminelle. Kriminelle blir stanset fordi de er kriminelle, ikke fordi de er fra en bestemt by eller sted. I trafikken er det nok vanligere å stanse utenlandske kjøretøy enn norske. Det er ikke fordi vi har noe imot føreren men fordi sjansen for å finne noe ulovlig er større. Det har ingenting med hva slags holdning vi har til utlendingen. Også er det jo slik at når vi stanser utlendingen, så får du jo oppfylt profetien din. Jo oftere man stanser en utlending, jo oftere få man fangst. Hvis vi skal fokusere på holdninger til utlendingene, så handler det nok om hva vi ikke vet. Jeg tror at den største feilen vår er at vi leter der det er lys".

Informant C sier at det Det kan forekomme at politiet stanser en utlending bare på grunn av hudfargen, men du kan aldri som politi si at det årsaken.

"Det er viktig at politiet har en unnskyldning eller forklaring på hvorfor man stopper utlendinger".

Vi ser altså en helt klar tendens til at forekommer forskjellsbehandling i politiet og at dette kan påvirke rettssikkerheten. Imidlertid skal vi være klar over at slik forskjellsbehandling ikke er av rasistisk sort, men snarere et middel for få bukt med kriminaliteten. Det ligger nødvendigvis ikke noe krenkende eller rasistisk bak en stans av et kjøretøy med afghansk sjåfør, men en erfaringsbasert stans ved bruk av politiblikket fordi afghanere er aktuelle på narkotikarelatert kriminalitet.

Et eksempel på dette er Informant C som sier det er mer aktuelt å stanse en bil med to afghanere enn et norsk ektepar på nattestid. Informanten mener dette er godt politiarbeid snarere enn forskjellsbehandling, og begrunner stansen med den erfaringen han har med afghanere.

"Et eldre norsk ektepar er sjeldent aktuelt for politiet. Du kan si at det er forskjellsbehandling, men samtidig ikke, fordi stansen er basert på egne erfaringer og politiblikket. Politiet bruker jo hele tiden blikket sitt til å luke ut hva som er aktuelt og ikke. Ut i fra erfaring og forskning, så er ikke et eldre ektepar så interessante å kontrollere. De har som regel alt på stell. Men jeg har også erfaring om at afghanere bedriver kriminalitet og narkoomsetning. Spesielt dersom det er to unge menn i en bil.

De blir nok i vesentlig grad bli stanset langt oftere enn andre. Det er ikke forskjellsbehandling, det er politiarbeid".

2.1.6 Delkonklusjon

Vi ser en klar tendens til at informantene er imot kvitteringsordningen som regjeringen vurderer å innføre i politiet. Det er allikevel forståelig at enkelte reagerer på at mørke blir stanset oftere enn nordmenn, men at en slik ordning kan føre til at terskelen for å stanse etniske minoriteter blir større. En kvitteringsordning kan bidra til å undergrave politiet, som igjen fører til at tilliten til politiet svekkes. Det kan også tenkes at en kvitteringsordning kan virke stigmatiserende fordi det er enda et symbol på at de er under politiets lupe. Samtidig sier en informant at det er forståelig at man ønsker en slik ordning, men at det kan medføre ytterligere usikkerhet rundt utlendingskontrollene, som igjen kan føre til et passivt politi. Som tidligere nevnt i denne forskningsoppgaven, så kan politiets skjerpede fokus på spesifikke grupper i samfunnet ofte resulterer i et svekket tillitsforhold mellom politi og publikum, og et redusert ønske om å samarbeide med politiet (Bradford, Murphy & Jackson, 2014). Slik sett kan jo en kvitteringsordning føre til at sjeldnere kontroll av minoriteter fører til økt tillit til politiet. Det er et delt syn på bruk av måltall i politiet, men det er en tendens til at etniske minoriteter som begår kriminalitet i Norge bør bortvises eller utvises dersom mulighetene er til stede. På den ene siden er det bra at politiet har et måltall og at etaten bruker de mulighetene som er tilgjengelige til å returnere kriminelle etniske minoriteter. I tillegg fungerer som et styringsverktøy som er med på å styre virksomheten i riktig retning. Måltallene kan også ha en forebyggende effekt fordi man fjerner den kriminelle fra samfunnet ved å returnere en person

På den andre siden ser vi at et overdrevent fokus på måltall påvirker forholdet mellom politiet og etniske minoriteter i negativ retning og at det er andre måter å gripe utfordringene på. En jakt etter måltall vil kunne føre til at mennesker med minoritetsbakgrunn langt oftere blir kontrollert og anmeldt enn nordmenn. Det er en tendens til at minoriteter blir forskjellsbehandlet. Måltall er derfor problematisk for rettsikkerheten til den enkelte fordi terskelen for å produsere en straffesak mot en etnisk

minoritet er mindre enn mot en nordmann. Det innsamlede dataen viser at det er visse likheter mellom måltall og Police Quotas i USA.

Vi ser at de fleste informantene mener at Schengen-samarbeidet er negativt for kriminalitetsbildet i Norge grunnet fri bevegelse innad i Schengen. Det positive politisamarbeidet mellom de forskjellige Schengenlendene og det økte fokuset på Schengen yttergrense, blir imidlertid trukket frem som positivt.

3 Politiets syn på minoriteter og kriminalitet

3.1 Presentasjon, analyse og drøfting av funnen

Mye av det jeg forsker på i denne masteroppgaven, er informantenes egne subjektive tanker og holdninger, basert på egne opplevelser og erfaringer. Informantenes subjektive syn på etniske minoriteter og kriminalitet vil kanskje være forskjellig ut i fra alder, tjeneste i politiet, tjenestested og hvilken avdeling man jobber på. Det å ha en formening om hvilken nasjonalitet som er de største utfordringene i samfunnet, kan være relevant forhold til hvordan man møter minoriteter i ulike situasjoner. Gjennom mange år i politiet, har jeg erfart hvor lett det er å etablere stereotyper mot eksempelvis grupper eller nasjonaliteter. Jeg tror mange som husker 11. september hendelen, var skeptisk til muslimer. Min skepsis var basert på manglende kunnskap. Etter denne hendelsen dro jeg til Afghanistan i ett år gjennom forsvaret. Jeg hadde den samme skepsisen da jeg kom til Afghanistan, men jeg hadde et helt annet inntrykk av muslimer da jeg var ferdig med misjonen. Dette mener jeg illustrerer godt at stereotyper lar seg forandre.

Den amerikanske journalisten Walter Lippmann som introduserte begrepet (stereotypi) i samfunnsvitenskapene, kaller stereotyper for "bilder i våre hoder" (Dahl. 2015, s. 67). Disse stereotypiene er på mange måter med å forenkle hverdagen vår fordi de hjelper oss i en allerede uoversiktlig verden. Eksempelvis kan vi forbinde muslimer med kvinneundertrykkelse eller bilselgere for "luringer", men det er sikkert at det medfører riktighet selv om det er den stereotypien vi har etablert. Stereotypiene kan altså hjelpe oss med hvordan vi skal forholde oss til eller kommunisere med andre mennesker. Lippmann sier at vi oftest får våre oppfatninger om andre folk gjennom andre kilder enn egne erfaringer (Dahl. 2015, s. 67). I politiet derimot, vil jeg si at man ofte etablerer stereotyper gjennom egne erfaringer. Eksempelvis hadde jeg liten erfaring eller meninger om rusførere før jeg begynte i politiet, mens etter flere års trafikkteneste har erfart at enkelte Øst-europeiske land er sterkt representert. På den måten har jeg skapt meg egne stereotyper om Østeuropeere i trafikken. Det betyr selvfølgelig ikke at min stereotypi representerer alle

Østeuropeere, men det hjelper meg i hverdagen ved at man tar oftere rus test og ser etter andre tegn på rus hos enkelte nasjonaliteter.

Men stereotypier kan også være skadelige. Dahl sier at stereotypier har lett for å sette seg fast og bli oppfattet som sanne og uforanderlige, og dermed har de en tendens til å bli selvoppfyllende profetier. Derfor er de ofte motstandsdyktige mot forandringer (Dahl. 2015, s. 67). Det er jo nettopp dette som er kjernen i måten politiet møter minoriteter på, nemlig at stereotypier og fordommer kan definere politiets møte med andre nasjonaliteter. Det betimelig å spørre seg hvorfor kriminalitetsstatistikken er som den er. En potensiell fallgruve er jo stereotypienes selvoppfyllende profeti. Vi ser en tendens til at politiet avdekker kriminalitet der de leter, men at de i stor grad leter på bakgrunn av stereotypier. Som informant A sier, så er nok politiet i stor grad med å skape denne statistikken selv ved at politiet ofte leter der man tidligere har erfart at det begås kriminalitet. Randi Solhjell skriver i en studie at *police behavior is carefully watched by young people in targeted areas and Nordic police officers are met with high expectations when it comes to fair and equal treatment* (Solhjell 2018, s. 359). Det betyr at minoriteter forventer å bli møtt og behandlet på linje som etniske norske. Når vi vet at minoriteter har denne forventningen, er det grunn til å påpeke viktigheten av å være bevisst egne fordommer og stereotypier, slik at dette ikke har innvirkning på hvordan politiet møter minoritetene.

3.1.1 Fordommer og stereotypier

Informant B mener at politiet skaper kriminalitetsstatistikken fordi vi leter de vi erfaringsmessig finner kriminalitet.

"Jeg tror det er skapt av politiet, fordi vi bygger vår oppsøkende virksomhet, og leter etter kriminalitet i enkelte miljøer på bakgrunn av tidligere oppdrag. Det er slik ordenspolitiet jobber. Vi bygger det på erfaring. Vi skaper på mange måter disse gruppene selv. Informasjon bygger på informasjon og det er fokus på et bestemt sted eller en bestemte grupperinger. Det er helt sikkert mange som bedriver lovbrudd som vi ikke vet om. Men samtidig hadde vi ikke gjort slik vi gjør dersom det ikke hadde vært riktig".

Informant A mener at årsaken til at narkotikarelatert kriminalitet blant utlendinger i Norge, er at det er lettvinnt og en jobb alle kan klare. I tillegg sier informanten at enkelte land i Midtøsten har et annet syn på narkotika enn i Norge og de derfor har økt kunnskap om rus.

"Jeg tror årsaken til at enkelte driver med narkotikakriminalitet, er at det er en konsekvens at du ikke får til noe annet. Folk fra Midtøsten har i tillegg mer kunnskap om narkotika fra hjemlandet tror jeg. Politiet har mer fokus på det nedre sjiktet som er mest synlig, det er kjempeenkelt egentlig".

Informanten sier videre at dette kanskje skaper fordommer og stereotypier, men at det er en vanskelig balansegang.

"Mye er jo bygget på egen erfaring. Eksempelvis har jeg lært at man skal trå varsomt rundt somaliere fordi det nesten alltid blir styr rundt disse. Mens syrere og folk fra Midtøsten er mer tilregnelige og man kan tillate seg mer. Men det er vanskelig å forklare magesfølelsen altså".

Informant C sier det absolutt eksisterer fordommer og stereotypier til etniske minoriteter.

"Nei, det er absolutt fordommer og stereotypier ute og går... Vi i politiet som bare ser dem som er på den verste siden, bidrar ikke akkurat til mindre fordommer og forhåndsdomming. Men samtidig opplever jeg at politiet er profesjonelle og etisk reflekterte, i hvert fall de aller fleste. Måten en utlending blir behandlet av politiet på, etisk sett, er ikke noe annerledes enn hvordan vi ville ha behandlet en nordmann. Men det er noen fordommer der, fordi det er dem vi hankses med. De utlendingene som begår kriminalitet, det er de vi ser. Vi ser ikke de som oppfører seg. Så det er et forsterket negativt inntrykk av mange utlendinger eller grupper".

Funn i denne studien viser at politiet opplever Litauere, Syrere, Afghanenere og Somaliere som mest utfordrende i deres politidistrikt. Litauere er mest representert i forbindelse med fyllekjøring og ordensforstyrrelse. Somaliere er ofte representert i forbindelse med bråk på helg, mens Afghanere og Syrere ofte ble nevnt i forbindelse med familievold og narkotikarelatert kriminalitet. Funnene er ikke nødvendigvis representativt for de aktuelle kriminalitetstallene som er begått av minoriteter i Norge, men det sier noe om hvilken

erfaring politiet i det aktuelle politidistriktet har opparbeidet seg, og trolig hvilke stereotypier som foreligger. Det er disse bildene i hodene som informantene har når vi knytter opp kriminalitet til nasjonalitet. Basert på funn i denne studien, er det derfor rimelig å tro at disse nasjonalitetene blir kontrollert oftere enn den øvrige befolkningen. Informantenes stereotypier er i tillegg med å avgjøre hvem og i hvilket miljø politiet stanser folk. Dette understøttes i stor grad av Skardhammer, Thorsen og Henriksen, som skriver at et mulig vesentlig poeng er om innvandreres overrepresentasjon i registrert kriminalitet ikke skyldes at de faktisk begår mer lovbrudd, men at det er en høyere oppdagelsesrisiko fordi de er utsatt for mer kontroll fra politiets side. Med andre ord, så kan det være slik at innvandrere blir diskriminert i rettssystemet (Skardhamar, Thorsen, & Henriksen, 2011a, s.9).

3.1.2 Kultur eller sub-kultur

Den danske kommunikasjonsforskeren Marita Svane sier at kultur er noe den enkelte er og gjør (M. Svane 2004, s. 380). Gjennom den kulturen man selv representerer, så skaper man en felles kultur med de man omgås med. Thomas Hylland Eriksen definerer kultur som det omskiftelige meningsfellesskapet som gang på gang etableres og forandres når mennesker gjør noe sammen (Dahl 2013, s.41).

Politiet er organisert på en slik måte at det lett kan oppstå grupperinger. Mitt utgangspunkt er at jeg har jeg stilling på et vaktlag som består av seks personer. Dermed er det relevant å si at det kan etableres et meningsfellesskap internt på vaktlagene. Dette er selvfølgelig avhengig av personlighet, ledelse og alderssammensetning. Janis (1979) beskriver et fenomen som han kaller gruppetenkning, som kan oppstå i en gruppe med sterk og tett kultur. Gruppetenkning defineres som *den måten å tenke på som mennesker i en tett gruppe bruker når behovet for å oppnå enighet blir så dominerende at det overkjøre realistiske vurderinger av alternative handlingsmåter* (H. bang, 2019, s. 117). Gruppetenkning kan oppstå når medlemmer av en gruppe motiveres, ukritisk til å akseptere sine ledes eller kollegers ideer, verdier og forslag. Atmosfæren internt i slike grupper beskrives som harmonisk og konfliktfri der en sterk vi-følelse som for enhver pris må opprettholdes. Denne typen grupper er gjerne hard mot utenforstående grupper og man er også hard mot egne medlemmer som prøver å fravike gruppenormen (H. bang. 2019, s. 117).

Vi ser en tendens at det forekommer en subkultur internt i politiet. Subkulturen er myntet på harselering og nedsettende ordbruk om, men ikke til etniske minoriteter. Imidlertid er det ingenting som tyder på at det ligger noe rasistisk bak denne harseleringen. Ordbruken foregår i stor grad internt og politiet fremstår reflekterte og profesjonelle i sine møter med etniske minoriteter. Når de er sagt, så er det nærliggende å tro at gjentatt harselering og nedsettende ordbruk om minoriteter kan påvirke politiets kultur og politiets møte med minoritetene. Informant D kaller ikke denne harseleringen for ukultur, men som en pikettprat som ikke er vondt ment. Informanten argumenterer med at pikettpraten handler om langt flere enn etniske minoriteter.

"Pikettpraten er jo ikke bare om nordmenn, men om alle vi møter i jobben".

Informant E sier at pikettpraten er en sjargong internt, som kanskje kan oppfattes som stygt utenfor politiet.

"Eksempelvis kan noen si «han der negern». Det er ikke nødvendigvis ment som noe stygt, men en beskrivelse av personen som på ingen måte er sosialt akseptert. Vi tar det ikke med oss ut fra politiet. Men for folk som ikke kjenner oss, kan det virke fælt. Den sjargongen i politiet går ikke bare på utlendinger. Det kan eksempelvis være "den narkisen".

Utfordringen med slik sub-kultur kan oppstå derom den får fotfeste internt på vaktlagene. Som Janis (1979) poengterer, så kan gruppetenkning oppstå når medlemmer av en gruppe motiveres, ukritisk til å akseptere sine ledes eller kollegers ideer, verdier og forslag. Så hvordan håndterer politiet u-kultur internt? Spørsmålet har neppe to streker under svaret, men det kan være vanskelig å gripe fatt i disse utfordringene. Informant B mener det kommer an på hvem som sier ting og hvor grovt det er.

"Du vet at det er et hierarki her, enten man vil erkjenne det eller ikke. Jeg kan si ting nå som jeg ikke kunne sagt da jeg var nyutdannet. Man må være i en posisjon til å kunne si ifra, også må man være taktisk lur på hvordan man sier ifra".

Informant C tror de mest erfarne kanskje har gått inn i et bestemt spor som er vanskelig å komme ut av.

"Men dersom det er noe som hadde sagt ifra, så er det de yngste med lavest rang. De som er nyutdannet er nok litt mer bevisst på hva som er innenfor og ikke, kanskje litt mer reflektert m en som har jobbet i 20 år".

Informant A bryr seg ikke så mye om at kollegaer har det har det artig på minoriteters bekostning så lenge det er internt, men sier at det ikke er bra.

"Politifolk blir jo farget av den erfaringen man opparbeider seg og det bidrar til fordommer. Hvis du for eksempel opplever en forferdelig utlending som du måtte slåss med og kalte deg ting, så tror jeg du som politi får en lavere terskel til å lire av seg noe internt. Villneger har jeg hørt blitt brukt internt, men det er jo ikke lov å si. Det er ikke greit fordi det farger deg som polititjenesteperson og det farger dine kollegaer".

Det er en klar tendens til at politiet benytter nedsettende ord og uttrykk om etniske minoriteter. Det oppleves som utfordrende når ledere eller kolleger med stor integritet har dårlige holdninger eller dårlig kultur. Politifolk som er unge i tjenesten syntes det er vanskelig å korrigere sterke personligheter og/eller ledere. Derfor er god kultur blant de eldre og ledere viktig. Dersom en dårlig kultur er innarbeidet på et vaktlag, vil man altså dra lasset i feil retning.

Nedsettende or og uttrykk forekommer ifølge studien kun internt blant politifolk og ikke ute i det offentlige. Informantene mener det må være rom for takhøyde og at *pikettpraten* slett ikke er rasistisk ment. Vi kan si at det må være rom for å luften seg etter oppdrag så lenge praten forblir innad i etaten og at dette ikke skaper dårlige holdninger eller kultur.

Marita Svane sier imidlertid at kultur er noe den enkelte er og gjør (Marita Svane 2004, s. 380). Når de nedsettende ordene blir sagt internt, så er det som Maria Svane sier, noe den enkelte gjør og således en kultur den enkelte innehar. I et kulturperspektiv, vil det være nærliggende å tro at det er irrelevant hvor vidt kulturen skjer internt eller eksternt. Videre sier Thomas H. Eriksen at Kultur er det omskiftelige meningsfellesskapet som gang på gang etableres og forandres når mennesker gjør noe sammen (H. Bang. 2017, s. 117.) Det vil

derfor være betimelig å si at dersom politiet gang på gang snakker nedsettende på bekostning av etniske minoriteter, så vil det etableres et meningsfellesskap, eller en ukultur internt i politiet. Som tidligere nevnt så kan de som praktiserer et diskriminerende regelverk lett kan komme til å utvikle holdninger og virkelighetsoppfatninger som legitimerer diskriminering. (O. Brox. 2003, s. 15). Dette er relevant opp i mot et kulturperspektiv. Professor Jens Sørensen sier at en sterk kultur kan sikre stor lojalitet og oppslutning om visse verdier, mål og antagelser blant organisasjonens medlemmer og bidra til at alle trekker lasset i samme retning (H. Bang. 2017, s 117). Slik jeg tolker Sørensen, så har han hatt fokus på en god kultur innad i organisasjoner. Men jeg finner det rimelig å tro at slike mekanismer vil tre i kraft også ved negative kulturer. Derfor er det skummelt om ytringer og nedsettende kommentarer om etniske minoriteter ikke blir korrigert og får fotfeste i politiet. Problemet som Sørensen er inne på, er at man ved en sterk (u)kultur drar lasset i samme retning.

3.1.3 Det rasistiske politiet

Rasismebegrepet har stått sterkt i samfunnet i en årrekke.

Jeg har jobbet flere år på grense og utlendingsseksjonen i mitt politidistrikt. Det ligger i ordlyden at arbeidet jeg har utført har vært fokusert ot mennesker med minoritetsbakgrunn.

Flere hevder at slik kontroll av etniske minoriteter er en strukturell og systematisk diskriminering. Fokus på måltall og utlendingskontroller jf. Utlendingslovens § 21, er en praksis som kan oppfattes som systematisk diskriminering av etniske minoriteter. Tone Horntvedt refererer til 3 type "kort" som blir dratt fram av de kontrollerte mot de som arbeider med strukturell og systematisk praksis (Dahl. 2014, s. 153). Den første og mest effektive er rasismekortet. Det å rette en beskyldning mot en yrkesutøver som står som representant for en legal og nødvendig diskriminerende praksis, kan være effektivt. De kjennes tungt å bli kalt rasist (Dahl. 2014, s. 153). De to andre kortene som blir benyttet er religionskortet og kulturkortet, men de vil ikke bli ytterligere omhandlet her.

Det har ved flere enn en anledning hendt at jeg har blitt møtt med rasismekortet. Det oppleves, akkurat som Horntvedt sier, veldig tungt. Man ønsker å utføre den jobben man har blitt satt til på en god måte, også blir man blir møtt med rasismebeskyldninger. Informant B har også opplevd å bli kalt rasist på jobb, men tar seg ikke lenger nær av det.

"Jeg oppfatter at utlendingene benytter rasismekortet for å få endret situasjonen de er i. Det spiller ingen rolle om personen i politiuniformen er mørk, det er som om politiuniformen er en hudfarge. Det blir jo en stereotypi motsatt veg".

Informant E sier at det har skjedd mer enn en gang og at det trolig har litt med informantens framtoning å gjøre.

"I enkelte tilfeller er rasismekortet tatt helt ut av kontekst også. Jeg kan gå gjennom byen og treffe på enkelte utenlandske kjenninger som vil kalle meg rasist bare jeg sier hei til ham. Det er ikke bare til meg men til alle politifolk. Men jeg skal være tilbøyelig at det kan være noe politiet har sagt i kampens hete som gjør at han føler at politiet er ute etter ham. Jeg har imidlertid aldri skrevet anmeldelse på utlendinger for å kalle meg rasist selv om jeg vet at andre politifolk gjør det. Grunnet til at jeg ikke anmelder slike ting, er at det faktisk kan være ting politiet har gjort tidligere som gjør at utlendingen føler at politiet er rasist. Jeg tror mange utlendinger føler at politiet er ute etter dem".

Informant A har opplevd å bli kalt rasist flere ganger og sier at rasismekortet blir brukt for å gjøre politiet passive.

"Hahaha....ja jeg har blitt kalt rasist mange ganger. Det preller jo av, men jeg er tydelig på å irettesette slike kommentarer. Jeg har jobbet flere steder i politiet og jeg opplevde dette som et mye større problem andre steder i landet enn i vårt politidistrikt. I et politidistrikt jeg jobbet tidligere, var det å bruke rasistkortet en måte å møte politiet på for å gjøre politiet passive. Jeg opplever at politiet blir passive her også. Når du får kasta rasist i ansiktet, så blir man påpasselig på neste steg i tilfelle man blir filma etc. Jeg har aldri gjort noe for å fortjene å bli kalt rasist. Når man er så gammel som jeg, så er man påpasselig i yrket. Man tar ingen sjanser eller snarveier for å oppnå en rask sak. Det er ikke verdt det".

Informant E har erfart at ungdommen i politidistriktet spiller rasismekortet oftere og oftere.

"Det blir jo slik at på veg til et oppdrag, så vet du at rasismekortet kommer. Selv om jeg reflekterer over det i forkant, så gjør det noe med deg og får deg til å møte oppdraget på en litt annen måte. Jeg tror det tærer mer på de yngre politifolkene som har et mer åpent sinn, enn de som har reflektert over dette på forhånd. Selv om man som politi er reflektert i slike situasjoner, er det vanskelig å møte disse ungdommene når ungdommene allerede har bestemt seg for at politiet er rasister".

Informanten A føler seg mer iaktatt i rollen som politi og blir oftere møtt med rasismekortet enn tidligere. Dette oppleves ubehagelig og flere sier at rasismekortet brukes som en strategi for å gjøre politiet passive.

"Politiet er ikke rasister, men vi blir passive når de blir beskyldt for å være det." Jeg husker et psykiatritilfelle jeg var på, der vi måtte legge en svært psykotisk mann i bakken. I det vi jobbet med mannen, så jeg det stikke fram en mørkhudet mann bak i vinduet i et hus rett ved der vi var. Han begynte å filme med mobilen og jeg husker jeg ble veldig passiv og var veldig bevisst å gjøre ting helt etter boken og litt til. Det var et typisk black life matter tilfelle, der jeg tenker at jeg måtte gjøre ting riktig. Det var ubehagelig, men jeg tror sosiale medier gjør oss mer bevisst, men samtidig mer passive. Vi må passe på at vi ikke må bli for passive, men heller mer bevisste på å gjøre ting riktig".

Vi ser at et klart flertall av informantene har opplevd å bli kalt rasist i forbindelse med sin tjenesteutøvelse som politi. Det største funnet rundt temaet at politiet blir passive i forbindelse med oppdrag som omhandler etniske minoriteter. Informantene sier at de i enkelte situasjoner velger å avstå fra å gjøre noe i frykt for å bli møtt med rasismekortet. Frykt for å gjøre feil, medias fokus, samt filming som blir lagt ut på sosiale medier, er også faktorer som spiller inn på politiets passivitet. I en tidligere studie kommer det fram at yrkesutøvere som arbeider med kontroll av etniske minoriteter, opplever at de fra tid til annen står som utskjelte gisler i jobben sin. De opplyser at de forsøker å kamuflere at de arbeider etter en profil og modustenkning, og forsøker å få kontrollen til å virke mer tilfeldig enn den er (Dahl. 2014, s.154).

Når vi vet at politiet arbeider etter måltall, så er det betimelig å stille spørsmålet om en slik modus og profiltenkning er å beregne som en rasistisk praksis? Politiet skal selvfølgelig være en nøytral og etisk korrekt etat. Når enkelte blir satt til funksjoner, som for minoritetene oppfatter som strukturell diskriminering, oppleves dette problematisk fordi samfunnet nærmest har en stereotypi av at politiet er rasistiske. Her kan igjen George Floyd saken fra USA trekkes frem. På den andre siden, kan det være betimelig å si at det foregår systematisk strukturell diskriminering mot politiet. Dette fordi det fremkommer av studien det ser ut til at minoriteter bruker rasismekortet systematisk for å gjøre politiet passive.

3.1.4 Tillit, kommunikasjon og interkulturell kompetanse

Studier viser at politiets skjerpede fokus på spesifikke grupper i samfunnet ofte resulterer i et svekket tillitsforhold mellom politi og publikum, og et redusert ønske om å samarbeide med politiet (Bradford, Murphy & Jackson, 2014). Kommunikasjon er viktig i møter med mennesker. Solhjell poengterer viktigheten av at politiet forklarer årsakene til stansen (Solhjell 2018, s. 359). Dette sier også flere av informantene. På den andre siden, sier flere av informantene at politiet ikke må miste fotfeste i samfunnet og at nye og strengere regler, er en direkte tilbakemelding om en synkende tillit til politiet. Et eksempel er kvitteringsordningen som er diskutert tidligere i studien. Videre kan det tenkes at den interkulturelle kompetansen er viktig fordi økt forståelse trolig fører til bedre kommunikasjon, som videre kan skape økt tillit mellom minoritetene og politiet. Det skal nevnes at informantene har lite kunnskap på regelverk rundt utlendingsloven og at det gjør de usikre i forbindelse med utlendingskontroller jf. utlendingsloven §21. Dette ser ut til å kunne ses i sammenheng med politiets manglende interkulturelle kompetanse, med de følger at mannskapene vegrer seg for å gripe inn i situasjoner der etniske minoriteter er representert.

Informant B tenker mangfold i politiet og tålmodighet med minoritetsgruppene er viktig for å øke tilliten.

"Det krever mer av deg når du skal kommunisere med en utlending. Jeg har vært i situasjoner der jeg har gjort mitt aller beste for å få utlendingene til å forstå, men så forstår de allikevel ikke. Da er det lett å bli frustrert.

Jeg tror også at det er viktig å ha folk i politiet som har en litt annen bakgrunn. Det er imidlertid stor forskjell på Østlandet og her. Man henger litt etter her på Nord-Vestlandet. Man er ikke så vant til utlendinger her. Det er ganske homogent ansettelsesgrunnlag her i distriktet. Jeg tror mangfold i politiet vil hjelpe, men ikke misforstå for jeg er imot kvotering".

Informant C mener det er viktig å skape dialog mellom politi og lederne i de ulike minoritetsgruppene. Eksempelvis dialog med ledere i trossamfunn. Informant F mener det er viktig at politiet er synlige, opptrer med respekt og tar oss tid til å prate med minoritetsgrupper.

"Man må jo ikke fremmedgjøre politiet da. De har kanskje et annet bilde av politiet der de kommer fra. I tillegg er kvaliteten på politiet annerledes i hjemlandet kontra Norge. Det er nok det første møte md politiet er viktig".

Informant A sier at minoritetene sin tillit til politiet har litt med hvordan opplevelser de har med politiet fra før.

"Dersom fornærmede tror at politiet kommer for å ta fra deg et familiemedlem, så er det vanskelig å oppnå tillit uansett hva du gjør.

Hvis du har en forventning om at politiet kun skal ta folk, så er det vanskelig å skape tillit og få til et samarbeid".

Randi Solhjell sier at *a policy advice is that communication is a key in these meetings between police and minority youth in targeted areas, especially the importance of informing people why they are stopped* (Solhjell. 2018, s. 359). Kommunikasjon er viktig i møter med mennesker. Solhjell poengterer viktigheten av at politiet forklarer årsakene til stansen. Dette sier også flere av informantene. På den andre siden, sier flere av informantene at politiet

ikke må feste fotfeste i samfunnet og at nye og strengere regler gjør er en direkte tilbakemelding om en synkende tillit til politiet. Et eksempel er kvitteringsordningen som er diskutert tidligere i studien. Dette er jo en direkte tilbakemelding til politiet om at tilliten til likebehandling er fraværende.

Informant D mener at god tålmodighet, kunnskap om ulike kulturer og folkeslag og en egenreisje til å lykkes er viktig for å bedre kommunikasjonen med etniske minoriteter.

"Jeg tror vi må være flinke til å prate med utlendingene. Det handler om å oppsøke utenlandske ungdommer der de befinner seg og det er gjerne ikke hjemme men på eksempelvis fotballbaner eller andre steder der ungdom samles. Vi må møtes de på deres «hjemmebane». Vi kan ikke skylde på at de ikke er integrert. Det handler om kommunikasjon. Vi jobber jo i dag målrettet mot ungdomsmiljøer i dag, men det er ingen fokus på målrettet arbeid mot utenlandske ungdomsmiljøer. I dag handler mye om tall og kanskje ikke så mye om å forebygge utfordringer. En utfordring er at folk med kompetanse kun jobber på dag, mens kompetansen er nødvendig på kveld eller natt. Vi må være ute med kompetanse når det skjer ting. Ledelsen er veldig måltallfokuseret, mens kanskje det beste er når ting ikke skjer".

informant A sier at god integrering og økt tillit til politiet er viktig for å få etniske minoriteter vekk fra kriminalitet.

"Spesielt viktig er det med andre generasjons utlendinger, altså barna til de som har flyktet til Norge. Dette er en gruppe sårbare personer. Politiet må komme tidlig på banen å sette klare grenser og sette et inntrykk på den sårbare personen. Det er ikke alle som må bli sydd puter under armene på. Kanskje man skal stille litt krav til utlendingene. Det er faktisk noen som trenger å bli snakket til i klare ordlag slik politiet snakker".

Informant E sier at vi må kommunisere bedre med utlendingene og at utfordringene er at vi i politiet ikke vet nok om alle nasjonaliteter.

"Hvis vi kunne lage en kultur internt i politiet, nærmest en parole der vi kunne lære om andre aktuelle kulturer. Han utlendingen som alltid kaller meg rasist skulle jeg

ønsker jeg kunne pratet med under andre omstendigheter. Snakket ut med han og opprettet en dialog. Jeg tror at vi kunne øvd på å bli bedre med dialogen. Av og til må vi erkjenne at vi bommer litt på inngangen til kommunikasjonen, spesielt for mitt vedkommende. Jeg husker at jeg nylig stanset en bil med 3 utlendinger, hvor jeg sa til sjåføren at dette er jo pirattaxi. Dette var basert på fordommer og egne antagelser, men fasiten var at dette var 3 kamerater som studerte. Hendelsen var uheldig og dette påvirket kommunikasjonen. Det var den falleferdige Honda-en og at 3 utlendinger som satt i baksetet som gjorde at jeg stanset bilen. Jeg var forutinntatt. Det var slik en pirattaxi så ut i mitt hode".

"Jeg tror vi kan forandre stereotypiene våre dersom vi investerer litt tid med utlendingene. Jeg har en kommunal bolig som nabo der det bor bare utlendinger. Jeg bestemte meg for at når alle disse flyttet inn, så skulle jeg gå bort til de å presentere meg. Nå har vi en god dialog selv om han kjenner til mitt yrke. Kanskje vi skal strekke ut en hånd når vi har tid til det for å kunne skape dialog og forståelse. Jeg tror det er viktig at vaktlaget også har en prat rundt dette med de forskjellige nasjonalitetene, slik at vi også sammen kan skape en bedre forståelse".

Jeg syntes dette eksemplet illustrerer godt hvordan stereotyper kan føre til forskjellsbehandling. Vi ser også hvordan informantens forhåndsdomming førte til dårlig kommunikasjon fordi personene følte seg stigmatisert. På den andre siden, har jo politiet anledning til å stanse alle trafikanter uten noen spesiell årsak til det, men poenget er at alle skal stanses på like premisser. Ved en stans av alle mennesker, så oppstår en kommunikasjon, enten verbalt eller non-verbalt. Dersom stansen føles urettmessig, som for eksempel ved eksempelet ovenfor, så kan det oppstå en interessekonflikt. Sjåføren har en interesse av å ikke å bli forskjellsbehandlet, mens politiet har en interesse av å finne ut om sjåføren driver med pirattaxi. Dahl sier at ved interessekonflikter og forhandlinger så ønsker begge parter å oppnå fordeler, men at det ikke er mulig å tilfredsstille begge parter fullt ut (Dahl. 2015, s. 278-279). Løsningen er ifølge Dahl å inngå et kompromiss. Forut for kompromisset får man gjerne en fase med forhandlinger. Partene har forskjellige interesser, men er også interessert i å komme fram til en felles løsning. Poenget er at stereotyper og

fordommer kan være en direkte årsak til interessekonflikter. En unødig konflikt kan unngås dersom stereotypene og fordommene brukes bevisst. Informant E sier det er utfordrende å kommunisere med utlendinger når de er samlet fordi de har en forutinntatthet i sine holdninger til politiet. Samtidig sier informanten at Politiets største utfordring trolig er egen forståelse for minoritetenes bakgrunn, kultur og religion.

"De liker oss ikke. De har en holdning til politiet som er slik at det går på bekostning av kommunikasjonen oss imellom. Det kan være at det er dårlig kommunikasjon selv om de kan norsk også. De utlendingene vi er mest borti, bruker av og til begrepet rasist fordi de er stanset av politiet noen ganger. Jeg har til og med opplevd å bli kalt rasist under løslatelse fra arresten".

Jeg har vært på mange oppdrag hvor minoriteter har vært involvert. Min erfaring er at det er viktig å forstå at mennesker med minoritetsbakgrunn kan oppføre seg annerledes enn etnisk norske i ulike situasjoner. F.eks. kan en dagligdags diskusjon mellom sydeuropeere nærmest virke som tilløp til slåsskamp i norsk målestokk. På samme måte er det viktig å ha forståelse for at det å håndhilse på muslimske kvinner for noen kan være støtende (uten at dette nødvendigvis er feil). Enkelte gester kan også ha ulik betydning ut i fra hvilken nasjonalitet man kommer fra. Eksempelvis er «tommel opp» symbolet i Norge ensbetydende med bra eller lykke til. I Irak er «tommel opp» et obscønt tegn, mens i Australia så er det et grovt tegn (Dahl, 2015, s. 184). Eksemplene ovenfor er kanskje banale, men illustrerer allikevel viktigheten ved at mangel på grunnleggende forståelse, kan eskalere en situasjon. Økt forståelse, innsikt og refleksjon er ser ifølge denne studien ut til å være viktig for at norsk politi skal kunne kommunikasjonsarena med andre nasjonaliteter på en god måte.

3.1.5 Delkonklusjon

Vi ser en tendens til politiet har lett for å opparbeide seg fordommer og stereotyper til etniske minoriteter. Dette ser ut til å ha en sammenheng med at politiet ofte er på oppdrag der minoriteter utfører kriminelle handlinger. Videre ser vi at stereotypene påvirker hvem som blir stanset og kontrollert. På den måten blir det kontrollert flere med utenlandsk utseende enn personer med norsk utseende. Derfor blir det også avdekket mer kriminalitet

blant de mørke, noe som ser ut til å påvirke kriminalitetsstatistikken. Stereotypiene ser også ut til å påvirke hvilken kultur som eksisterer internt i politiet. Intern harselering og nedsettende ordbruk om etniske minoriteter har en tendens til å forplante seg i organisasjonen. Tjenestepersoner med lav grad og/eller lav ansiennitet syntes det er vanskelig å korrigere holdninger som er upassende i frykt for egen karriereutvikling. God kultur blant ledere og eldre tjenestepersoner, virker å være viktig for å avle god kultur. Dette ser ut til å være en faktor til at sub-kulturer kan blomstre ved dårlig lederskap, dårlige holdninger og frykt for å si ifra. Det påpekes imidlertid at kulturen i politiet har blitt langt bedre de senere årene.

Studien viser at det er liten eller ingen rasistiske holdninger blant polititjenestepersoner i politidistriktet. Imidlertid kommer det klart fram at politiet opplever at etniske minoriteter bruker "rasismekortet" for å gjøre politiet passive. Rasismebeskyldninger, medias fokus på politiets holdninger til etniske minoriteter og mangel på interkulturell forståelse, gjør at politifolk blir passive og vegrer seg for å gå inn i situasjoner hvor minoriteter er representert.

Interkulturell kompetanse blir dratt frem som en viktig faktor for å skape økt tillit og bedre kommunikasjonen mellom politi og minoriteter. Økt mangfold i politietaten vil i følge studien virke som en brobygger inn i enkelte utenlandske miljø. Imidlertid er en informant imot kvotering på opptak til politihøgskolen og sier at en minoritet må konkurrere seg inn på lik linje med nordmenn.

4 Politiets holdninger til etniske minoriteter

4.1 Presentasjon, analyse og drøfting av funn

Holdninger til etniske minoriteter er selve kjernen i denne studien. Hvilke holdninger som eksisterer internt i politiet, er på mange måter med å definere hvordan vi møter og behandler minoriteter i ulike situasjoner. Det er viktig å ha i bakhodet at de etniske holdningene vi har som enkeltindivid, kan være med å påvirke mennesker rundt oss og igjen skape en subkultur og/eller en holdningspolarisering dersom mekanismene er riktige. Kaufmann refererer til tre-komponentmodellen som beskriver hvordan hhv. kognisjon, emosjon og konasjon innvirker på hvilke holdninger vi har (Kaufmann & Kaufmann 2015, s. 289). Trekantmodellen tar for seg hvilke faktorer som kan ha innvirkning på hvilke holdninger vi har.

Holdningspolarisering er et begrep og en form for gruppedynamikk og handler om at enkeltindividers holdninger kan bli mer ekstreme når de diskuteres i grupper (Kaufmann 2015 s.353). Dette er i sterk relevans til det som er drøftet under kulturer og subkulturer. Vi har sett hvordan en sterk kultur kan være førende for hvilken retning virksomheten er på veg. Her ser vi også at holdningspolarisering kan ha en innvirkning på hvilken kultur man har på de forskjellige vaktlagene i politiet. Jeg tenker at holdninger er noe som man drar med seg gjennom erfaring fra livet og fra omgivelser rundt deg. Mine erfaringer er først og fremst basert på de opplevelser jeg har gjennom forsvaret og politi. Jeg tror imidlertid at holdninger er som stereotypier, og at de kan forandres dersom man er åpen for ny læring.

4.1.1 Bruk av hijab I Politiets

Det er mange meninger om bruk av Hijab i politiet, og det har som nevnt vært oppe til diskusjon i politidirektoratet og i justisdepartementet. Pr. i dag er det tillat med hijab til politiuniformen. Man kan si at dette er forskjellsbehandling fordi det ekskluderer muslimske

søkere fra å bli politi. De må altså velge bort sin tro for å bære uniformen. Det er betimelig å stille seg spørsmålet om det å bære hijab er kvinneundertrykkelse eller om muslimske kvinner tar dette valget selv. Det skal ikke jeg gå nærmere inn på, men det er uansett en relevant problemstilling om bruk av hijab burde vært innført som en del av uniformsreglementet i politiet. Informant C mener at dersom man skal bære uniform, så skal det være uten hijab fordi du som politi skal være religionsnøytral.

"Jeg mener hijab er et religiøst plagg. Som politi så skal du ikke vise religionen, du skal være politiet utad. Religion eller legning skal ikke spille noen rolle når du er politi".

Det er en interessant betraktning at politiuniformen skal være religionsnøytral. Spesielt når det på kongemerket på uniformen er et kors helt øverst. Er det slik at dette er religionsnøytralt og er det greit å "tvinge" på muslimer en uniform med et kristent kors på? Ingen blir selvsagt tvunget til å bli politi, men det kan tenkes at det i det minste ekskluderer en søkermasse som halt sikkert kunne bidratt positivt i politietaten. Informant D sier det er vanskelig å ta et klart standpunkt for eller imot bruk av hijab i politiet.

"Hijab kan jo være en del av noens kultur og kan jo være en del av hennes daglige klesplagg. Men på den andre siden så har vi jo et uniformsreglement. jeg kjenner at jeg blir dratt litt i ulike retninger. Jeg er imot, men vil nødvendig bli stemplet som rasist for å ha den meningen. Dette spørsmålet vil nok dukke opp igjen fordi vi blir et mer flerkulturelt samfunn".

Informant F sier at det er et valg man tar dersom man ønsker å jobbe i politiet.

"Man velger jo selv å jobbe i politiet og man kan fint finne en annen jobb dersom man ikke vil gå i uniformen".

Informant E er uskikker men tror at bruk av hijab vil svekke tilliten i befolkningen.

"Ja til skaut, nei til hijab. Det er så avhengig av hvem du møter. Man må i hvert fall se øyne og ansikt. Jeg tror imidlertid ikke at politiet er modent for det pr. i dag. Kanskje om 10 år. I visse miljøer så vil nok bruk av hijab være tillitsbyggende, men natt til søndag på ordensoppdrag i byen, så tror jeg ikke samfunnet er modent nok til en politi med hijab. Det blir litt enten eller. Jeg klarer ikke å gi noe bastant nei eller ja. Se for deg en trafikkulykke der en involvert person er helt motstridende til bruk av hijab,

så vil jo dette være svært hemmende. Det er utfordringen. Jeg klarer ikke å gi noe klart svar".

4.1.2 Holdninger

a Informant A sier at politifolk med dårlige holdninger blir korrigert via formelle og uformelle kanaler.

"Da jeg arbeidet i politiet på Østlandet, hadde jeg en kollega som jobbet innen utlendingsfeltet. Det var ille. Jeg husker han fylte bagasjerommet på en varebil med utlendinger og kom ryggende inn i arresten. Da jeg sa til han at han ikke kan ha folk bagasjerommet, svarte han med å si at det er ikke folk, det er pax. Det er holdninger som ikke hører hjemme i politiet. Holdningene har imidlertid blitt mye bedre i dag".

Informanten sier videre at de siste årenes medieoppslag, har gjort politiet mer bevisst eller skjerpet på hvilke konsekvenser forskjellsbehandling kan før til. I tillegg nevner informanten viktigheten av å rekruttere bredt.

"Jeg har vært mye i kontakt med politihøgskolen i forhold til rekruttering. Politihøgskolen sier de skal rekruttere bredt. Jeg frykter at karaktersnittet som er i dag dreper mye av rekrutteringsgrunnlaget for minoritetene eller mangfoldet. Men jeg mener det er helt riktig å rekruttere bredt. Vi har blitt mer moderne i tankegangen enn det vi var tidligere".

Informant B sier politiets holdninger til etniske minoriteter stort sett er bra, men at det finnes miljø i etaten som har dårlige holdninger.

"Det forekommer mye prat og kommentarer som ikke tåler dagens lys, men jeg har også erfart at de som er mest sleivkjeftet, er de som er flinkest ute. Det er en etat som det er fryktelig mye pikettprat, ofte i negativ forstand. Det blir sagt ting og det er holdninger som du som utenforstående hadde fått bakoversveis av. Vi hadde nok fått sparken hele gjengen. Men jeg syntes ekstremt få viser det i utførelsen av jobben sin ute i gata.

Det er mye dårlige holdninger i politiet og det blir sagt mye galt, men jeg syntes vi er flinke til å skille innenfor og utenfor politiets vegger. Det blir ofte en diskusjon om pikettpraten påvirker oss ubevisst og om det gjør noe med hvordan vi møter situasjoner. Så er det jo slik at vi er i type jobb som gjør at vi er avhengige til å få lov til å ha fire vegger der du kan føle deg trygg på at du kan si det du vil".

En informant reflekterer til sitt praksisår i politiutdanningen.

"Ja, jeg husker da jeg var student i byen. Da stanset vi flere rumenere som hadde tømt en container fra kiwi. Rumenerne snakket ikke norsk eller engelsk og da sier en av polititjenestepersonene «fy faen, dere kommer til å få så dritasjuka, så bare spis denne søpla». Da husker jeg at jeg skreiv en refleksjonslogg om dette og at jeg syntes det var grusomt. Men personen som sa dette er jo i dag en av de beste folkene jeg kjenner. Jeg mener at det må være lov å tømme seg innenfor politiets fire vegger, og du må føle deg trygg på dine kolleger at du kan si slike ting".

Informant E sier at vi har et stort forbedringspotensial når det gjelder politiets holdninger til etniske minoriteter, og at den negative omtalen i forskjellige sammenhenger kommer fra etablerte politifolk.

"Det er nok en del ord og uttrykk som går igjen på vakta, men det er nok ikke noe vondt ment. Et eksempel er da jeg jobbet kveldsvakt i helgen. Da var vi på utkikk etter en mørkhudet person som hadde dratt ei jente inn i en bil. Da jeg skulle verifisere denne meldingen på politiradioen var jeg i ferd med å spørre om dette var en neger, men jeg fikk akkurat moderert meg til å si mørkhudet afrikansk mann. Enhver tjenestemann har nok blitt mer bevisst på hva man sier. Litt fordi man blir påvirket av samfunnet generelt, men mest fordi at det plutselig kan sitte en blå neger på politiets operasjonssentral. Jeg vet jo ikke hvordan de ser ut. Jeg tror nok også at politiet er mer bevisst på hva de sier og gjør pga. filming og bruk av sosiale media. Men alt i alt nok en positiv holdningsendring på politiets omtale av utlendinger".

Informant E mener det er svært viktig at ledere i politiet må starte med seg selv og at deres holdninger forplanter seg nedover i organisasjonen.

"De som er unge i tjeneste henger seg på de eldste for ikke å tape anerkjennelse. De yngre tar etter de eldre. Det må ledere og de eldre erfarne politifolkene være bevisst på i sin omtale om utlendinger. Den operative jobben politiet gjør i gata, handler jo om å være løsningsorientert. Dette er politifolk flinke på og slik sett er det også noe som de yngste i politiet kan adoptere. Men akkurat når det gjelder omtale om utlendinger, så er det viktig å veie ordene riktig, for det er holdninger som skaper fremtidens politi. Vi må erkjenne at også denne byen har blitt internasjonal og det er viktig hvordan vi ledere omhandler bla. utlendinger. Altså, våre valg av begrep er viktig slik at ikke fremtidens politi ikke får en ukultur. Men det må være rom for å ha litt intern humor i politiet, ihvertfall innenfor visse rammer. Det blir feil hvis vi ikke kan det".

Informant D syntes politiets holdning til etniske minoriteter er bra og at det har vært en positiv utvikling de siste årene. Informant C mener at politiets holdninger til etniske minoriteter har endret seg i tråd med samfunnets fokus på rasisme.

"De endringene jeg ser er det språket som samfunnet ikke tillater oss å bruke. Altså ord som vi ikke har lov å kødde med. Eksempelvis "blackface", som jeg tror køddes med internt men ikke eksternt. Dette fordi det har blitt så tabubelagt grunnet all oppmerksomheten rundt dette i media. Du blir veldig avkledd hvis du blir identifisert som en type som støtter den type humor eller nedverdiggende språk. Jeg syntes vi ser litt endring til det bedre der. Den slengen med ord, uttrykk og humor har blitt mindre grunnet all mediaoppmerksomheten.

Men om det har endret fordommene, det vet jeg ikke. Jeg tror man har blitt mer forsiktig med å passe seg selv".

Under intervjuet med en av informant E, så snakket vi om hva politiet kunne gjøre for at utenlandske gjengangere som bodde i byen skulle avstå fra kriminalitet. Relasjonen mellom informanten og denne utenlandske personen har vært alt annet en bra. Det som skjedde under intervjuet, var at informanten begynte å reflektere og resonerer seg frem til følgende sitat:

"Jeg skal faktisk investere litt mer tid med de utlendingene som jeg opplever som en utfordring her i byen vår, for jeg forstår de ikke helt".

Dette var et øyeblikk der informanten forstod at han ikke forstod helt årsaken til denne personen ut i fra sitt eget ståsted, altså sin egen forståelseshorisont. Men det som var spesielt med dette sitatet, er at informanten forstår at han ikke forstår. Det oppstod et gyllent øyeblikk. Det er slike situasjoner, eller øyeblikk, som jeg mener er spesielle. Som Øyvind Dahl skriver, så er det først når du forstår at du ikke forstår, at det åpner opp for ny kunnskap (Dahl, 2015, s. 27).

4.1.3 Delkonklusjon

Det er en klar tendens til at politiet er imot hijab i politiet. De mener at samfunnet ikke er klare for det ennå og at det kan gå utover hvordan politiet blir møtt i enkelte oppdag. Det blir også poengtert at hijab blir forbundet med et religiøst plagg, noe som. Dette samsvarer med hva Lars Gule skriver, nemlig at ved første øyekast så ser det derfor klart at det å bære hijab som en del av politiuniformen, gir inntrykk av at politiet står i et spesielt forhold til islam (Båtnes og Edgen. 2014, 187). Jeg har flere ganger stilt spørsmålet internt på min politistasjon, og svaret er ofte at politiuniformen skal være religionnøytral. Da svarer jeg ofte med at politiuniformen ikke er religionsnøytral, fordi det står et lite kors over kongemerket. På den annen side, så jobber politiet etter de retningslinjer de har. Dersom en hijab blir implementert i uniformsreglementet, så er det rimelig å tro at dette vil bli akseptert av samfunnet i all den tid vi lever i et demokratisk folkevalgt land. Informantene er imidlertid positive til økt mangfold i etaten. Dette kan føre til bedre kommunikasjon med minoritsgrupper og økt interkulturell kompetanse internt i politiet. Dessuten kan økt mangfold føre til at minoriteter får bedre tillit til politiet.

5 Konklusjoner og anbefalinger

I denne studien har jeg belyst seks polititjenestepersoners holdninger til etniske minoriteter, deres syn på eksisterende regelverk, samt hvilken kriminalitetsutfordring minoritetene representerer. Oppgaven er ment som et konstruktivt bidrag til det fokuset og den diskusjonen som samfunnet og media har til forskjellsbehandling av etniske minoriteter. Informantenes egne erfaringer og kultur blir belyst for å svare på forskningsspørsmålet om hvordan politiet kan øke sin interkulturelle kompetanse for å forhindre forskjellsbehandling og subkultur. Analysen viser at politiets holdninger til etniske minoriteter er god utad, men at det internt på seksjoner og vaktlag, forekommer harselerende ordbruk som kan bidra til subkulturer. Det er problematisk dersom subkulturer får rotfeste i organisasjonen. Professor Jesper Sørensen ved Stanford University, sier at en sterk kultur kan sikre stor lojalitet og oppslutning om visse verdier, mål og antagelser blant organisasjonens medlemmer og den kan bidra til at alle trekker lasset i samme retning (H.Bang, 2019 s.117). Problemet kan oppstå dersom retningen er feil. Studien viser at økt interkulturell kompetanse kan bidra til bevissthet rundt hvordan politiet omtaler minoriteter internt. Økt forståelse kan også bidra til gode holdninger og god kultur, som igjen kan ha innvirkning på hvordan politiet møter etniske minoriteter. Et forslag for å bedre den interkulturelle kompetansen, er å implementere utlendingsfag i politiets obligatoriske årlige trening (ip trening), eller at arbeidsgiver tilrettelegger og verdsetter videreutdanning.

Analysen har også vist at samfunnet og media sitt fokus på forskjellsbehandling og manglende interkulturelle kompetanse gjør at politiet vegrer seg for å gripe inn i situasjoner der minoriteter er representert. En vesentlig faktor til at politiet blir passive er ifølge studien usikkerhet rundt og manglende opplæring i utlendingsloven. Studien viser at bruk av måltall er et bra styringsverktøy for bringe virksomheten i riktig retning, men at det kan være problematisk i forhold til rettssikkerheten til den enkelte. Informantene opplyser at måltall blir styrende for virksomheten og at det i stor grad blir fokusert på minoriteter det er mulig å utvise. Analysen viser at måltallene bidrar til forskjellsbehandling fordi minoriteter blir stanset oftere enn nordmenn og fordi minoriteter det ikke er mulig å returnere blir bortprioritert. For å forebygge forskjellsbehandling og tap av rettssikkerhet, så er det en

konkret anbefaling at politiet avvikler måltallsystemet og heller fokuserer på den kvalitative delen av politiarbeidet.

Prøveprosjektet om kvitteringsordningen som er innført i Oslo, er et ledd for å få stanset forskjellsbehandlingen ved urettmessige stanser av mennesker med minoritetsbakgrunn. Analysen viser imidlertid at det er sterk motstand i politiet til en slik ordning. Dette fordi ordningen kan undergrave samfunnets tillit til politiet, at potensielle kriminelle ikke blir kontrollert, samt at det allerede finnes et loggføringssystem i etaten. (Politiets operativsystem). På bakgrunn i denne studien, så anbefales det at kvitteringssystemet ikke blir innført på Vestlandet, men at det istedenfor blir implementert en strengere praksis på loggføring i politiets operativsystem ved all kontroll.

Politiets holdninger er ifølge studien basert på informantenes egne erfaringer og eksisterende kultur. En stor del av de menneskene politiet omgås, er kriminelle. Derfor er det lett å etablere egne stereotypier og fordommer rundt grupperinger. Informantene opplyser at økt interkulturell kompetanse er viktig for å møte minoriteter på en trygg og respektfull måte, men at stereotypiske holdninger gjør dette vanskelig. Studien bekrefter dette ved at informantene opplyser enkelte nasjonaliteter som mer utfordrende enn andre, men at dette ikke samsvarer med de nasjonene som faktisk topper kriminalitetsstatistikken. Imidlertid er disse stereotypiene basert på informantenes egne erfaringer og kan i så måte være til hjelp i deres møte med minoritetene. Dette understreker også Nancy Adler ved å si at stereotyper kan være til hjelp dersom de brukes bevisst, eller skadelige hvis de brukes ubevisst (Dahl, 2015, s. 68).

Nøkkelen til interaksjon med etniske minoriteter er, som det blir påpekt i denne studien, kommunikasjon. Dette støttes også av Randi Sohjell, som sier at kommunikasjon er nøkkelen i møte mellom politi og minoritetsungdom, spesielt det å informere menneskene hvorfor de blir kontrollert. Videre sier hun at politiet bør ha en grunn for å stanse etniske minoriteter og at denne gruppen ikke bare stanses på grunn av typologi. For å forebygge stigmatisering og mistenkeliggjøring, påpeker hun viktigheten med å vise minoritetene at politiet kontrollerer

den øvrige delen av befolkningen også (Solhjell. 2018, s. 359). For å bedre kommunikasjonen, er det viktig å øke den interkulturelle kompetansen i politidistriktet.

Studien viser at kulturen internt i politidistriktet er ganske lik, men at terskelen for å tørre å si ifra der det er kritikkverdige holdninger varierer noe. Det er også interessant at informantene mener at minoriteter med en mulig utvisningssak ser ut til å ha dårligere rettsikkerhet enn øvrige folk med minoritetsbakgrunn. Måltall om antall bort og utviste pr. år, ser også ut til å ha en innvirkning på hvordan politiet behandler minoriteter. Funn i denne masteroppgaven viser at politiet utvikler fordommer og stereotypier på bakgrunn av tidligere hendelser, og at disse stereotypiene og fordommene kan utvikle dårlige holdninger. I tillegg er det trolig viktig å reflektere over at politiet praktiserer et diskriminerende regelverk og at vi derfor lett kan komme til å utvikle holdninger og virkelighetsoppfatninger som legitimerer diskriminering (O. Brox. 2003, s. 15).

Studien at politiet har en egen "politisjargong" i forhold til hvordan utlendinger omtales. Kultur og spesielt ledelse spiller en stor rolle i hvor grov omtalen av minoritetene er. Det anbefales at harselering og nedsettende ord om etniske minoriteter bør korrigeres av kolleger, uavhengig av grad og ansiennitet. Det bør derfor fokuseres på tillitsbygging internt på seksjonene og trygghet for at det er greit å si ifra om uønsket adferd. Det anbefales at man på ledernivå og blant eldre tjenestepersoner bevisstgjøres sin rolle som kultur og holdningsbygger.

Styrken med denne studien er at mange informanter meldte sin interesse for prosjektet. Informantutvalget var derfor stort og variert. Dessuten er begge kjønn representert. Det er også en styrke at jeg som politimann kjenner til begreper og stammespråket som ble benyttet under intervjuene. Slik kan jeg som forsker lettere se ting fra informantenes perspektiv. Funnene er trolig representative for hele politidistriktet fordi alle informantene jobber i det aktuelle distriktet.

Studiens svakhet er at forskningen ikke er generaliserbar fordi det er forsket på få informanter. Funnene som er gjort i dette politidistriktet er nødvendigvis ikke representative for andre politidistrikter. Min rolle som forsker og politimann kan også være negativt fordi

funnene ubevisst kan påvirke meg under intervjuene og i analysearbeidet. Derfor har det trippelhermeneutiske perspektivet blitt viet stort fokus i denne studien.

Jeg håper denne studien kan bidra til å forstå viktigheten av å øke den interkulturelle kompetansen i politiet. Viktig fordi flerkulturell forståelse kan være nøkkelen til hvordan politiet kommuniserer med etniske minoriteter. Økt interkulturell kompetanse vil forhåpentligvis skape refleksjon, bevisstgjøring og vurdering av regelverk som praktiseres i dag, herunder politiets styringsverktøy. Dette kan igjen bidra til mindre forskjellsbehandling, bedre rettssikkerhet og økt tillit til politiet.

Litteraturliste

Alvesson, M & Skøldberg, Kaj (1994). *Tolkning og refleksjon*. Lund, Sverige: Studentlitteratur.

Annas, J. (2001). Ethics and morality. I L. C. Becker & C.B Becker, *Encyclopedia of ethics* (2. utg., s. 485-487). London: Routledge.

Bang, H. (2019). *Organisasjonskultur*. (4. Utg). Oslo: Universitetsforlaget.

Bradford, B., Murphy, K. & Jackson, J. (2014). Officers as mirrors: Policing, procedural justice and the (re)production of social identity. *British Journal of Criminology*, 54(4), 527–550.
<https://doi.org/10.1093/bjc/azu021>

Braun, Virginia og Victoria Clarke. 2006. "Using thematic analysis in psychology". *Qualitative research in psychology* 3 (2): 77-101.

Bråten, Stein. 1983. *Dialogens vilkår i datsamfunnet: essays om modellmopol og meningshorisont i organisasjons- og informasjonssammenheng*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bronx, O. (red.) (2003). *De liker oss ikke*. Optrykk fra Pensumtjeneste. Oslo. Tano Aschenhoug.

Carling, J (2017 a). Migrasjon. I.D Jordhus-Lier & K. Stokke (red.), *Samfunnsgeografi: En innføring* (s.261-274). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Dahl, Øyvind (2001): *Møter mellom mennesker. Interkulturell kommunikasjon*. Oslo. Gyldendal.

Dahl, Øyvind (2015): *Møter mellom mennesker. Interkulturell kommunikasjon*. Oslo. Gyldendal.

Drønen, T. S (2011). Sannhet, metode og gylne øyeblikk. I Drønen, T.S, Fretheim, K & Skjortnes, M. (red.), *Forståelsens gylne øyeblikk: Festskrift til Øyvind Dahl*. (s. 17-31) Trondheim: Tapir Akademisk forlag.

Finstad, L. (2013). *Politiblikket*. (2. utg). Oslo: Pax.

Granér, R. & Kronkvist, O. (2014). Kontroll av og i politiorganisasjonen. I R. Granér & P. Larsson, & H. I. Gundhus (red.), *Innføring i politivitenskap* (s. 53-77). Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Gundhus, H.O.I & Franko, K. (2016). *Global Policing and Mobility: Identity, Territory, Sovereignty*. I B. Bradford, B. Jauregui, I. Loader & J. Steinberg. *Handbook of Global Policing*. London: Sage.

Gundhus, H.O.I. (2020). *Sorting Out Welfare. Crimmigration Practices and Abnormal Justice in Norway*. I R. Koulisch & M. Woude (red.), *Crimmigrant Nations: Resurgent Nationalism and the Closing of Borders*. New York: Fordham University Press.

Hammersley, Martyn & Atkinson, Paul (1996) Feltmetodikk: Grunnlaget for feltarbeid og feltforskning. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Kotler, Phillip. 2005. Markedsføringsledelse. 3. Utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009). Det kvalitative forskningsintervju. (3. utg) Oslo: Gyldendal Akademiske.

Repstad, Pål (2007) Mellom nærhet og distanse – kvalitative metoder i samfunnsfag. Universitetsforlaget.

Skardhamar, T og Thorsen, L. R. (2011b). Stor variasjon i innvandreres kriminalitet. (SSB rapport 4/2011). Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/stor-variasjon-i-innvandreres-kriminalitet>. (Elektronisk. Hentet 27.04.22)

Svane, M. 2004. Interkulturell dynamikk I kulturmødet. En fænomenologisk analyse og forståelse. Doktoravhandling. Institutt for erhvervsstudier. Aalborg Uniersitet.

Sørensen, J. B (2002). The strength of corporate culture and the reliability of firm performance. Administrative Science Quarterly, 47:70-91.

Thagaard, T. (2009). Det vitenskapsteoretiske grunnlaget for kvalitativ metode. I systematikk innlevelse. En innføring i kvalitativ metode. 3. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.

Weber, Max. 1990. *Makt og byråkrati: essays om politikk og klasse, samfunnsforskning og verdier, ny rekke*. Oslo: Gyldendal.

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2703-7045-2020-03-06#sec-7>. (Elektronisk. Hentet 27.04.22)

<https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2022/01/17/18-791-personer-uttransportert-i-2021/> (Elektronisk. Hentet 27.04.22)

<https://snl.no/Schengensamarbeidet> (Elektronisk. Hentet 14.04.22)

<https://www.nsfk.org/wp-content/uploads/sites/10/2018/11/Report-NSfK-Research-Seminar-2017.pdf#page=14.pdf>. (Hentet 30.04.22).

<https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/faktaside/innvandring>. (Elektronisk. Hentet 27.04.22).

<https://folk.ntnu.no/baldurk/skolearbeid/Kvalitative%20metoder%20PSYPRO4318/Tematisk%20Analyse.html>. (Elektronisk. Hentet 27.04.22)

<https://hvlopen.brage.unit.no/hvlopen-xmlui/bitstream/handle/11250/2767664/Hindersland.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
(Elektronisk. Hentet 20.03.22)

[En kvitteringsordning er ikke løsningen | Politiets Fellesforbund \(pf.no\)](#) (Elektronisk. Hentet 25.04.22)

[Etnisk diskriminering i Norge må stoppes | Juristen](#) (Elektronisk. Hentet 25.04.2022)

[Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her \(utlendingsloven\) - Kapittel 2. Visum, kontroll med inn- og utreise og bortvisning mv. - Lovdata](#) (Elektronisk Hentet 25.04.2022)

[Offentlig versjon av vedtak og uttalelse \(diskrimineringsnemnda.no\)](#). pdf (Elektronisk hentet 25.april 2022)

[Oslo tester ny metode mot etnisk profilering: Kvittering når politiet stopper deg – Vårt Land \(vl.no\)](#) (Elektronisk. Hentet 25. april 2022)

Ossei-Owusu, Shaun, s. 529. Police Quotas. (pdf). Tilgjengelig fra:
<https://www.nyulawreview.org/wp-content/uploads/2021/05/Ossei-Owusu.pdf> (Elektronisk hentet 09.04. 22).

St. meld. 19 (2008-2009), s. 78-80. *Ei forvaltning for demokrati og fellesskap*. Oslo: Det kongelige fornyings- og administrasjonsdepartementet. (pdf). Tilgjengelig fra: [St.meld. nr. 19 \(regjeringen.no\)](#) (Hentet 09. april 2022).

[Schengen- og Dublin-samarbeidet - regjeringen.no](#) (Elektronisk. Hentet 25. april 2022).

Stier, J. (2003). Internationalisation, Ethnic Diversity and the Acquisition of Intercultural Competencies. *Intercultural Education*, 14:1, 77-91. doi:[10.1080/1467598032000044674](https://doi.org/10.1080/1467598032000044674)
(Elektronisk hentet 06.05.22)

Tiratelli, M., Quinton, P. & Bradford, B. (2018). Does Stop & Search Deter Crime? Evidence from Ten Years of London-wide Data. *British Journal of Criminology*, 58(5), 1212–1231.
<https://doi.org/10.1093/bjc/azx085> Pdf. (Hentet 06.05.22).

Vedlegg 1 - Informasjonsskriv

Vil du delta i mitt forskningsprosjekt-

«Hvilke holdninger har politiet i Møre og Romsdal politidistrikt til etniske minoriteter»

Jeg skriver en masteroppgave, som er en del av Master i interkulturelt arbeid (Mika) (90 studiepoeng) ved VID vitenskapelig høgskole. Misjonsmarka 12, 4027 Stavanger.

www.vid.no

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forske på politiets holdninger til etniske minoriteter. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Målet med forskningsoppgaven er å innhente meninger, erfaringer og holdninger om etniske minoriteter som du har opparbeidet deg i ditt arbeid som politi. Jeg ønsker en bedre forståelse av hvilke holdninger, tanker og erfaringer ift. etniske minoriteter nettopp du har opparbeidet deg gjennom ditt yrke som politi. Det er selvsagt ikke mulig og gjøre den enkelte polititjenestemann eller kvinne sine tanker om til statistikk. Derfor vil min forskning være intervjubasert.

Forskningen baserer seg på intervju med et utvalg operative politi-mannskaper i hhv. Ålesund, Molde og Kristiansund. Hensikten med forskningsoppgaven er å belyse hvilke holdninger politiet har til etniske minoriteter, hvorfor disse holdningene eksisterer og om politiet forskjellsbehandler mennesker på av bakgrunn av nasjonalitet.

Opplysningene som framkommer i intervjuene, vil kun benyttes ifm. denne forskningsoppgaven og ingen andre formål.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Vid vitenskapelige høyskole i Stavanger er ansvarlig for prosjektet. Jeg, Thomas Evensen, er mastestudent og vil gjennomføre forskningen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du arbeider til daglig i en operativ politistilling i Møre og Romsdal politidistrikt. Operative mannskaper har mange og varierte oppdrag. Flere oppdrag involverer personer med

minoritetsbakgrunn. Operative mannskaper anses derfor som de som har mest erfaring med mennesker med minoritetsbakgrunn og således mest egnet til å delta i forskningsprosjektet.

Alle ansatte i kategorien operativt personelle i politiet i Møre og Romsdal politidistrikt, blir invitert til å delta i prosjektet. Det er et kriterie at deltagerne har 3 års tjeneste i politiet. Ett utvalg på 14 personer fordelt i Molde, Kristiansund og Ålesund blir tilfeldig plukket ut til å delta. Deltakelse er frivillig.

Hva innebærer det for deg å delta?

Forskningsprosjektet er basert på intervju med operative mannskaper i Møre og Romsdal politidistrikt. Intervjuene varer ca. 1-1,5 timer og vil foregå på eller i nærheten av ditt arbeidssted i arbeidstiden.

Informasjonen som framkommer i intervjuet, vil bli lagret på lyd og utelukkende bli brukt til denne forskningsoppgaven. Lagret informasjon blir slettet så snart forskningsprosjektet er ferdig.

Ettersom det skal gjennomføres lydopptak av intervjuene, vil ikke deltakerne være anonyme før intervjuene er transkribert og slettet. Dette fordi et lydopptak regnes som en personopplysning da stemmen på opptaket er personidentifiserende.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke påvirke deltakerens forhold til verken meg eller arbeidsgiver om deltakeren ikke ønsker å delta i prosjektet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *Det er kun undertegnede som har tilgang til datainformasjon.*
- *Personopplysninger i form av navn på samtykkeerklæringen og lydopptak vil fremkomme i dette prosjektet. Lydfiler og notater vil imidlertid bli lagret på VID sine systemer og/eller på kryptert pc/telefon som vil være innelåst på Molde politistasjon. Dine kontaktopplysninger vil kun være kjent for meg.*
- *Det tilstrebes å holde deltakerne så anonyme som mulig under og etter at prosjektet er ferdig.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes og oppgaven er godkjent, noe som etter planen er desember 2021. All informasjon som er lagret på lydfil og notater, slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg.
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *VID vitenskapelige høyskole*, har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- VID vitenskapelige høyskole. Misjonsmarka 12, 4027 Stavanger. www.vid.no ved Geir Barlaup Mail: geir.johannes.barlaup@gmail.com Tlf: 95811531
- VID personvernombud Mail: personvernombud@vid.no
- Thomas Evensen. Ranesevegen 55, 6456 Skåla. Mail: thomas.evensen@politiet.no Tlf. 95838084
- Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Thomas Evensen
(Forsker)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Hvilke holdninger har politiet i Møre og Romsdal politidistrikt til etniske minoriteter*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i *Intervju*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2 – Intervjuguide

For å unngå snakk om tredjeperson under intervjuene, er det viktig at du ikke navngir eller gir bakgrunnsopplysninger om enkeltpersoner, men omtaler andre på en generell måte (på gruppenivå).

Unngå å gi helseopplysninger om deg selv i dette intervjuet. Helseopplysninger blir tolket som personopplysninger om en persons fysiske- eller psykiske helse i vid forstand, også ytelser om helsetjenester, eller om sosiale forhold er å regne som helseopplysninger.

Intervjuguide.

1. I hvilken grad er du møter du etniske minoriteter i arbeidet ditt?
2. Hva mener du er viktig for å opprette tillit mellom etniske minoriteter og politiet?
3. Kan du se noen endringer i politiets holdninger til etniske minoriteter gjennom din fartstid i politiet?
4. I hvilken grad mener du politiet forskjellsbehandler etniske minoriteter?
5. I hvilken grad føler du deg kvalifisert til å foreta en utlendingskontroll?
6. Har du noen gang stanset en utlending bare fordi han er mørk?
7. Hvordan tror du etniske minoriteter er representert på kriminalitetsstatistikken?
8. Hvordan tror du regjeringens måltall om antall returer påvirker forholdet mellom politi og utlendingen.
9. Opplever du rasismelignende holdninger blandt kolleger i politiet og evt. hvorfor?
10. Hvilke nasjonaliteter opplever du som mest utfordrende i ditt yrke som politi?

Oppfølgingsspørsmål.

1. Hvilke nasjonaliteter møter du oftest og i hvilken sammenheng i politiet?
2. Hva er de største kriminalitetsutfordringene der utlendinger er representert?
3. Si noe om måltallene ser ut til å ha noen betydning?
4. Hvilke tiltak innad i politietaten kan styrke forholdet mellom utlendinger og politiet
5. I USA er det noe som heter Quota law(kvoteloov, noe som betyr det er ulovlig å bli målt på antall arrestasjoner man utfører. I hvilken grad syntes du dette er sammenlignbart med at politiet i Norge blir vurdert og evaluert på antall utvisninger og bortvisninger.

6. I hvilken grad tror du at opprettelsen av seksjon for operativ utlending styrker forholdet mellom politi og etniske minoriteter?
7. Har du opplevd å bli jakt rasist på jobb?
8. Følger du krav om antall utviste påvirker deg og ditt arbeid, og hvordan påvirker det deg?
9. Hvilken hjemmel har politiet til å utføre kontroll av utlendinger?